

GOSPODARSKO STATUSNO PRAVO

Predavanja: mag. Niko Abrahamsberg
Vaje: mag. Tina Eržen

Študijsko leto: 2001/2002

KAZALO

1. DEL

1	POJEM GOSPODARSKEGA PRAVA	1
2	SISTEM	3
2.1	PROIZVODNI IN LASTNINSKI ODNOSI	3
2.2	LASTNINSKO PREOBLIKOVANJE DRUŽBENEGA PREMOŽENJA	4
3	VIRI GOSPODARSKEGA STATUSNEGA PRAVA	6
3.1	ZGODOVINA PRAVNIH VIROV	6
3.2	VIRI GOSPODARSKEGA STATUSNEGA PRAVA	7
3.3	DRUGI VIRI	8
4	SODNI REGISTER	9
4.1	NAČELA REGISTRskega PRAVA	9
4.2	ORGANIZACIJA SODNEGA REGISTRA	10
4.3	POSTOPEK VPISA V SODNI REGISTER	10
4.4	VRSTE VPISOV	10
5	DRŽAVA IN NJENA VLOGA	12
5.1	OBLIKE POSEGANJA DRŽAVE NA TRGU	12
5.2	ARBITRAŽA	13
6	TRG	14
7	POSLOVNA SKRIVNOST IN PREPOVED KONKURENCE	15
7.1	POSLOVNA SKRIVNOST	15
7.2	PREPOVED KONKURENCE	15
7.2.1	OBLIKE OMEJEVANJA KONKURENCE	16
7.2.2	NELOJALNA KONKURENCA	18
8	POTROŠNIKI	20
9	EVROPSKA UNIJA	23
9.1	ZGODOVINA EVROPSKE UNIJE	23
9.2	USTANOVE EVROPSKE UNIJE	24
9.3	SLOVENSKO VKLJUČEVANJE V EVROPSKO UNIJO	24
10	PODJETJE IN DRUŽBA	26
10.1	PODJETNIŠKE TEORIJE	26
10.2	VRSTE DRUŽB	27
10.3	DRUŽBA IN PODJETJE	28
10.4	USTANOVITEV PODJETIJ	29

11	<i>STATOSNOPRAVNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB</i>	31
11.1	DEJAVNOST	31
11.2	SEDEŽ	32
11.3	FIRMA	33
11.4	ZASTOPANJE	35
11.5	PRAVNA OSEBNOST IN ODGOVORNOST ZA OBVEZNOSTI DRUŽBE	36

2. DEL

1	<i>SAMOSTOJNI PODJETNIK POSAMEZNIK (s.p.)</i>	39
2	<i>DRUŽBA Z NEOMEJENO ODGOVORNOSTJO (d.n.o.)</i>	40
3	<i>KOMANDITNA DRUŽBA (k.d.)</i>	43
4	<i>DVOJNA DRUŽBA</i>	45
5	<i>TIHA DRUŽBA (t.d.)</i>	46
6	<i>DELNIŠKA DRUŽBA (d.d.)</i>	47
6.1	VREDNOSTNI PAPIRJI	47
6.2	ZNAČILNOSTI DELNIŠKE DRUŽBE	51
7	<i>KOMANDITNA DELNIŠKA DRUŽBA (k.d.d.)</i>	58
8	<i>DRUŽBA Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO (d.o.o.)</i>	60

3. DEL

1	<i>POVEZOVANJE DRUŽB</i>	64
2	<i>GOSPODARSKO INTERESNO ZDRUŽENJE (GIZ)</i>	67
3	<i>STATUSNO PREOBLIKOVANJE DRUŽB</i>	69
3.1	ZDRUŽEVANJE DRUŽB	69
3.1.1	Združitev delniških družb	69
3.1.2	Združitev komanditnih delniških družb in delniških družb	70
3.1.3	Združitev družb z omejeno odgovornostjo	70
3.2	DELITEV DRUŽB	70
3.2.1	Delitev z ustanovitvijo novih družb	71
3.2.2	Delitev s prevzemom	71
3.3	PRENOS PREMOŽENJA	71
3.4	SPREMEMBA PRAVNOORGANIZACIJSKE OBLIKE	72
4	<i>PRENEHANJE DRUŽB</i>	74
5	<i>BANKE IN DRUGE FINANČNE ORGANIZACIJE</i>	76
5.1	BANKA SLOVENIJE, POSLOVNE BANKE IN HRANILNICE	76
5.2	ZAVAROVALNICE	80
5.3	ZADRUGE	82
6	<i>VIRI IN LITERATURA</i>	83
	<i>PRILOGA: primerjava družb in s.p.-ja po statusnih značilnosti med seboj</i>	84

1. DEL

1 POJEM GOSPODARSKEGA PRAVA

Gospodarsko pravo – pravna *pravila*, ki urejajo pravna *razmerja* med gospodarskimi *subjekti*, ki delujejo na trgu.

pravna pravila = skupek členov, ki urejajo določeno področje
pravna razmerja = gre npr. za sklepanje pogodb,...
gospodarski subjekti = pravne in fizične osebe

GOSPODARSKO = ... pravna pravila, ki urejajo *status* (*položaj*) gospodarskih družb, gospodarske pravne *posle* in *druga razmerja* (*npr. sodni register*) subjektov gospodarskega prava na trgu.

pravni posel = sestavljen iz večjega števila pogodb

PRAVNI SUBJEKT – pravne in fizične osebe

Pravni subjekt je nosilec določenih pravic in obveznosti, pri čemer je *fizična oseba* posameznik, *pravna oseba* pa je posebna družbena tvorba, ki ji pravni red priznava status pravnega subjekta.

Lastnosti fizične osebe:

pravna sposobnost: gre za sposobnost pridobivanja pravic in obveznosti, ki jo posameznik pridobi z rojstvom,

poslovna ali opravilna sposobnost: gre za sposobnost posameznika, da lahko z lastno izjavo volje vstopa v pravna razmerja, sklepa pravna posle in tako pridobiva pravice in obveznosti. Fizična oseba pridobi poslovno sposobnost s polnoletnostjo oziroma z dopolnjenim osemnajstim letom.

Lastnosti pravne osebe:

Tudi pravnim osebam pravo priznava pravno subjektiviteto, torej ima tudi pravna oseba pravno in poslovno sposobnost.

pravna sposobnost: pridobijo jo z vpisom v ustreznih register in traja vse do prenehanja pravne osebe,

poslovna sposobnost: pri pravni osebi je poslovna sposobnost vezana na posamezne pravne osebe, ki izjavljajo voljo v imenu pravne osebe.

Pravne osebe so: ustanove, korporacije, družbe, zavodi.

Pri opredeljevanju prava trgovcev obstajata dva temeljna pristopa:

1. *subjektivni* – določene pravna norme uporablja le trgovec pri svojem poslovanju – **TRGOVSKO PRAVO**
2. *objektivni* – pomembna je vsebina in narava razmerij, ki jih ureja določena pravna norma – **TRGOVINSKO PRAVO**

Znotraj trgovinskega prava se je ločilo:

- **trgovinsko pogodbeno pravo** (posli in pogodbe)
- **trgovinsko statusno pravo** (status subjektov)

2 SISTEM

Sistem je del okolja, ki ga sestavljajo posamezni deli, ki so med seboj povezani in odvisni ter tvorijo zaokroženo celoto. Sistem je sestavljen iz najmanj dveh elementov ali več. Vsak sistem pa ima lahko tudi poljubno število podsistemov.

Sistemski pristop se je najprej prijel na področju naravoslovja in je potem prešel na področje družboslovja. Sistemski pristop je pokazal, da moramo poznati vse povezave in elemente, da lahko hitro ugotovimo napake v delovanju teh sistemov.

Sistemov je več vrst. Pomembna sta naravni in družbeni sistem.

Za **družbeni sistem** je značilno, da je bolj zapleten od naravnega. Bistvena sestavina tega sistema je *človek*, ki se pojavlja v dveh funkcijah, in sicer v funkciji *subjekta* in *objekta*. Za družbene sisteme je značilno, da imajo svoj cilj, torej so vedno ciljno usmerjeni.

Da bi se lahko zelo veliki družbeni sistemi ohranili razvijajo svoje funkcionalne podsisteme, ki omogočajo funkcioniranje samega sistema. Pomembni so štiri funkcionalni podsistemi:

1. **proizvodni podsistem:** gre za gospodarski podsistem v državi,
2. **vzdrževalni podsistem:** so podsistemi, ki ohranjajo sistem pri življenju (šolstvo, zdravstvo, kultura, ...),
3. **prilagojevalni podsistem:** so znanstveno raziskovalni podsistemi, s katerimi spoznavamo naše okolje,
4. **upravno-politični podsistem:** je državni aparat (uprava, sodstvo, državni organi,...).

POVEZANOST, STRUKTURA SISTEMOV

Struktura sistemov je različna. Struktura določa vrsto sistema. Imamo dve vrsti sistemov:

- **hierarhični (birokratski) sistem:** primer tega sistema je vojska, za podjetja ni preveč priporočljiv. Hierarhični sistem je zelo centraliziran,
- **mrežasta struktura:** je tipično decentraliziran sistem.

2.1 PROIZVODNI IN LASTNINSKI ODNOSI

Proizvodni odnosi so lahko zelo različni. Pomemben proizvodni odnos se je razvijal na področju **delitve dela**. Prvotno je bila delitev dela med moškim in žensko. Delitev dela se je s časom spreminjala, tako, da se je sama delitev dela delila tudi na **umsko** in **fizično delo**.

Znotraj tega se pojavljajo razdelitvena razmerja in menjalna razmerja. Če pri produkciji enega proizvoda sodeluje več ljudi moramo to razdeli med vse sodelujoče. Vrši se menjava proizvodov in s tem menjalna razmerja.

Ker v proizvodnji sodeluje vse več ljudi je potrebno to delo usklajevati in koordinirati in v tem smislu se pojavljajo upravljavsko razmerje. Določene osebe morajo voditi in koordinirati delovni proces.

Lastninski odnosi so odločujoči za določitev statusa podjetja. Po meščanski teoriji je lastnina odnos človeka do stvari. Marksisti pa pravijo, da je odnos človeka, vendar ne do stvari, ampak do drugih ljudi (odnos med ljudmi do stvari).

Bistvo lastnine je moč in oblast, ki je temelj lastninskih odnosov.

Lastnina je zgodovinsko nastala z vzpostavitvijo oblasti človeka nad stvarmi. V začetku se je oblikovala s fizično močjo. Danes se ti lastninski odnosi, kot oblast in moč, kažejo skozi pravo. Preko pravnega reda skušamo lastnikom zagotoviti zadosti moči, da ohranijo svojo lastnino.

Lastninski odnosi se v pravu izražajo kot lastninska pravica. Pravo ne razlaga lastninskih odnosov, ampak vzpostavlja lastninsko pravico, ki je absolutna pravica, ker deluje zoper vsakogar. Vsi pravni redi so sloneli na lastninski pravici in iz nje je zgrajen celoten pravni sistem.

V bivši Jugoslaviji je bil ustvarjen drugačen pravni red. Lastninsko pravico smo izgnali iz pravnega sistema. Takratna ustava iz leta 1974 je postavila nov pravni red – nelastninski sistem, ki ni temeljil na lastnini ampak na delu (združeno delo in **družbena lastnina**).

2.2 LASTNINSKO PREOBLIKOVANJE DRUŽBENEGA PREMOŽENJA

Z osamosvojitvijo Republike Slovenije in s tem sprejetje nove ustave Republike Slovenije leta 1991 se je začelo obdobje odprava socialističnega pravnega sistema. Za gospodarsko področje je bilo posebej pomembno vprašanje povezano z lastnino na produkcijskih sredstvih. Poleg tega pa se je bilo potrebno posvetiti tudi denacionalizaciji, zadrugam, stanovanjskim razmerjem,...

Z novo sprejetimi zakoni se je družbena lastnina ponovno vrnila v privatno lastnino. V postopku lastninskega preoblikovanja podjetij se je odpravila družbena lastnina na produkcijskih sredstvih in sistem upravljanja podjetij, ki je temeljil na načelih samoupravljanja.

LASTNINSKO PREOBLIKOVANJE PODJETIJ

V procesu lastninjenja je bil sprejet poseben pravni akt, in sicer *Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij*, ki je veljal za vsa podjetja razen za banke, hranilnice in zadruge.

Zakon ureja več načinov lastninskega preoblikovanja podjetja. Podjetja morajo v procesu preoblikovanja razdeliti premoženje na:

- 10% skladu pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
- 10% odškodninskemu skladu,
- 20% v investicijske družbe prek Sklada RS za razvoj,
- 20% razdelitev delavcem in upokojencem podjetja,
- 40% za notranji ali zunanji odkup.

Vsi državljani Republike Slovenije, ki so imeli status decembra leta 1992, so brezplačno dobili **lastniške certifikate** za pridobitev delnic. Državljeni so pridobili različno višino vrednosti certifikatov glede na starost.

3 VIRI GOSPODARSKEGA STATUSNEGA PRAVA

Temeljni pravni vir za gospodarsko statusno pravo je podobno kot za druga pravna področja **ustava Republike Slovenije**. Za gospodarski pravni sistem je najpomembnejša določba, ki pravi: "*gospodarska pobuda je svobodna*".

Najpomembnejši vir pa je seveda **Zakon o gospodarskih družbah** (ZGD), ki je začel veljati julija leta 1993. Od njegove veljave, je zakon tudi bil že nekajkrat spremenjen oziroma dopolnjen. Večjo spremembo pa je doživel v letu 2001.

Posebna značilnost zakona je, da je zakonodajalcu uspelo, da vse bistvene predpise, ki se nanašajo na status posameznih družb uvrstil v enoten zakon. Urejena so vsa statusnopravna vprašanja, kot so: statusnopravne značilnosti družb (firma, dejavnost, sedež, odgovornost,...), temeljna načela registrskega prava in ureditev poslovnih knjig, ureditev posameznih osebnih in kapitalskih družb ter samostojnega podjetnika posameznika, urejeno je tudi povezovanje in združevanje družb,...

3.1 ZGODOVINA PRAVNIH VIROV

1862 – na območju Republike Slovenije velja *avstrijski trgovinski zakonik*

1937 – objavljen je bil *Trgovinski zakon Kraljevine Jugoslavije*, ki pa ni začel veljati

1946 – sprejet je bil *Temeljni zakon o državnih gospodarskih podjetjih*, s katerim je bilo administrativno upravljanje uvedeno v gospodarstvo

od leta 1950 dalje – pride do sprejetja novih zakonov (*Zakon o sredstvih gospodarskih organizacij, Zakon o urejanju poslovnih odnosov na trgu,..*). S temi zakoni pride do bistvenih sprememb, uvedejo se delovne organizacije, ki so temeljile na združevanju dela delavcev.

1965 – sprejet je *Temeljni zakon o podjetjih*, s katerim država opusti vpliv na gospodarstvo. Podjetja so samostojna pri svojem poslovanju, uveljavljena je družbena lastnina. Podjetja so se uspešno razvijala.

1974 – ukinjajo se podjetja, delovna organizacija se je decentralizirala na TOZD-e in delovne skupnosti

1976 – sprejet je *Zakon o združenem delu*, s katerim se želi odpraviti med gospodarskimi subjekti na trgu tržne zakonitosti

1988 – začne veljati *Zakon o podjetjih* (iz leta 1965), s katerim prihaja do razkola Jugoslavije in kasneje razpad Jugoslavije

1993 – sprejet je bil *Zakon o gospodarskih družbah*

3.2 VIRI GOSPODARSKEGA STATUSNEGA PRAVA

Pravne vire na grobem delimo na MATERIALNE in FORMALNE pravne vire. Za nas so najpomembnejši formalni pravni viri, ki se nadaljnje delijo še na **heteronomne** (*državne*) pravne vire in na **avtonomne** pravne vire.

heteronomni pravni viri – so tisti pravni viri, ki se jih sprejema od zunaj, od nekoga drugega *Primer: Zakon o gospodarskih družbah*

Najpomembnejši heteronomni pravni vir je **ustava**, ki je bila sprejeta leta 1991.

Po hierarhiji potem sledijo **zakoni** dveh vrst:

- *lex generalis: Zakon o gospodarskih družbah, Zakon o zavodih,...*
- *lex specialis: Zakon o bankah, zavarovalnici, sodnem registru,...*

Lex specialis (posebni zakon) je zakon, ki podrobneje ureja del glavnega zakona in mora biti v skladu z *lex generalis (glavni zakon)*.

Poleg ustave in zakon so tudi zelo pomembni **podzakonski akti**, kot so uredbe, pravilniki, poslovniki in odredbe, ki jih sprejema vlada ali ministrstvo.

Primer: Uredba o vpisih v sodni register

avtonomni pravni viri – so tisti pravni viri, ki jih subjekti sami sprejemajo
Primer: hišni red

Pod avtonomne pravne vire lahko pri gospodarskem pravu štejemo ustanovitvene pogodbe, s katerimi se ustanovi gospodarska družba.

Delniška družba (d.d.) se npr. ustanovi s **statutom**, med tem ko se družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.) ustanovi s **pogodbo o ustanovitvi**.

Poleg teh pogodb pa poznamo tudi še številne **podjetniške pogodbe** (pogodba o obvladovanju trga, o zakupu obrata,...)

Poleg heteronomnih in avtonomnih pravnih virov pa so zelo pomembni tudi še **mednarodni pravni viri**. Gre za različne uredbe, konvencije EU, ki jih sprejema oziroma ratificira tudi Slovenija.

Poleg zgoraj omenjenih pravnih virov so za gospodarsko pravo pomembni tudi še naslednji viri:

OBİČAJI – uveljavljene in sprejete poslovne navade v gospodarskem prometu

3 značilnosti:

- oblikujejo se v praksi,
- vsebinsko bolj natančni od zakonov,
- oblikujejo se po strokah in panogah.

UZANCE – so zbrani, načrtno urejeni in zapisani trgovinski običaji (*zbira jih npr. gospodarska zbornica*)

FORMULARNE POGODBE/SPP – so splošni pogoji, splošni pogoji poslovanja, adhizijske pogodbe

GOSPODARSKO PROMETNE KLAUZULE – gre za zgoščena gesla, s katerimi se določene pravice in obveznosti v poslovni praksi štejejo kot običajne pri določenem pravnem poslu

3.3 DRUGI VIRI

Poleg Zakona o gospodarskih družbah to področje pokrivajo še številni zakoni, brez katerih delovanje samega gospodarstva ne bi bilo mogoče. Ti zakoni in tudi podzakonski akti so:

- Zakon o sodnem registru,
- Zakon o zadrugah,
- Zakon o bankah in hranilnicah,
- Zakon o zavodih,
- Zakon o varstvu konkurence,
- Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence,
- Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij,
- Zakon o Gospodarski zbornici Slovenije,
- itd.

4 SODNI REGISTER

Sodni register je **javna knjiga**, ki je na vpogled vsem zainteresiranim in vsebuje podatke o glavnih statusnih značilnostih vseh vpisanih subjektih in o dejstvih, ki so pomembna za pravni promet.

Gospodarske družbe z vpisom v sodni register pridobijo **status pravne osebe**. Vsi gospodarski subjekti se ne vpisujejo v sodni register (samostojni podjetnik in obrtniki). Ti se vpisujejo v posebni register pri davčnih organih.

Postopek registracije gospodarskih subjektov ureja več predpisov. Nekaj temeljnih načel je urejeno že v zakonu o gospodarskih družbah, drugače pa to področje natančneje ureja *Zakon o sodnem registru*.

Sodni register je organiziran pri pristojnem sodišču (okrožna sodišča po Sloveniji), ki jih imenujemo tudi kot **registrska sodišča**.

Sodni register se vodi kot centralna informatizirana baza.

4.1 NAČELA REGISTRskega PRAVA

V teoriji so se oblikovala načela, ki veljajo tudi v našem pravu, ta pa so:

1. **načelo obveznega vpisa**: pomeni, da morajo biti vpisani v sodni register vsi gospodarski subjekti in tudi nekateri drugi subjekti (zavodi, javna podjetja,...). V sodni register se obvezno vpišejo tudi podružnice. Tisti subjekt, ki ni vpisan v register pravno ne obstaja.
2. **načelo javnosti**: pomeni, da ima lahko vsakdo vpogled v sodni register (javna knjiga), brez kakršnih koli pogojev. Pri pristojnem sodišču lahko dobimo izpisek o posameznem podjetju (statusnopravne značilnosti). Danes je ta izpisek v elektronski obliki (redni izpis), lahko dobimo tudi zgodovinskega. Pomembna pa je tudi razlika med pozitivnim in negativnim atestu. Pri pozitivnem atestu (izpisku) dobimo podatek, ki je vpisan v register, pri negativnem atestu pa podatek ni vpisan v register.

Obstaja pa tudi omejitev pri vpogledu v register (zakon o varstvu podatkov), kjer obstajajo 3 izjeme:

- če gre za upnika, ki se izkazuje na sodišču z izvršilnim aktom, s katerim bo dokazal, da ima neko **sodbo** (mu je nekdo nekaj dolžan,...),
- dostop je možen tudi za državne organe le v mejah njihovih pooblastil, neke podatke lahko pridobijo samo na podlagi postopka, ki ga rešujejo,
- ali gre za kršitev konkurenčne prepovedi kadar družba imenuje člane družbe (ali je neka oseba še član drugje, namreč ena oseba je lahko član samo v petih nadzornih svetih).

3. **načelo publicitete:** pomeni, da so vsi podatki, vpisani v sodni register objavljeni tudi v Uradnem listu RS. Ti podatki so znani vsem in se ne moremo izgovarjati, da jih nismo poznali.
4. **načelo zaupanja:** pomeni, da moramo zaupati podatkom, ki so vpisani v sodni register, kljub temu ali so točni ali ne. Za netočnost podatkov odgovarja subjekt vpisa.
5. **načelo ažurnosti:** vse na novo nastale podatke moramo sproti spremeniti, najkasneje v 15-ih dneh, tudi v sodni register.

4.2 ORGANIZACIJA SODNEGA REGISTRA

Sodni register je sestavljen iz dveh delov, in sicer:

1. glavna knjiga,
2. zbirka listin.

Glavna knjiga je sestavljena še iz aktivnega in pasivnega dela, v katere se vlagajo starejši in novejši registrski listi (morebitni popravki).

V **zbirko listin** pa se odlagajo listine, ki so podlaga za posamezen vpis v sodni register, kot na primer statut družbe, akt o ustanovitvi,... Ta del sodnega registra ni javen, razen s privolitvijo sodišča.

4.3 POSTOPEK VPISA V SODNI REGISTER

Postopke ureja posebna *uredba o vpisu družb in drugih pravnih oseb v sodni register*.

Postopek se začne z vložitvijo predloga upravičene osebe. Predlogu morajo biti predložene vse potrebne listine. V postopku za vpis v sodni register izdaja sodišče odločbo v obliki sklepa. Postopek za vpis je hiter.

4.4 VRSTE VPISOV

Imamo različne vpise v sodni register. Tako ločimo naslednje vrste vpisov:

1. **konstruktivni (dokončni) vpis:** je vpis katerega posledica je novo pravno dejstvo (nastanek novega gospodarskega subjekta),
2. **pogojni (začasni) vpis:** gre za vpis, ki je začasen, ki bo kasneje zamenjan z dokončnim vpisom,
3. **deklaratorni (obvestilni) vpis:** gre zgolj za potrditev obstoja nekega gospodarskega subjekta.

Podatki, ki se vpišejo v sodni register so (*tisti, ki jih zahteva formular*):

- enotna identifikacijska številka,
- firma,
- sedež,
- pravnoorganizacijska oblika,
- dejavnost,
- datum akta o ustanovitvi,
- vrste in obseg odgovornosti,
- imena oseb, ki so pooblašcene za zastopanje,
- ime in kraj poslovanja ter pooblastila podružnic.

BISTVO SODNEGA REGISTRA

- *kontrola* (pridobimo pregled nad vsemi subjekti v državi),
- *pravna varnost* (z vpogledom dobimo osnovne informacije o podjetju, ki bodo morda vplivali na sklepanje posla,...).

5 DRŽAVA IN NJENA VLOGA

Država se oblikuje na določenem teritoriju, obsega prebivalstvo, nad katerim izvaja monopol. Poimovanje države se je skozi zgodovino spreminjalo. Danes država vedno bolj posega na vsa področja človekovega življenja in tako tudi na področje gospodarstva. Še bolj kot na področje gospodarstva država deluje na negospodarskem področju (šolstvo, zdravstvo, kultura, izobraževanje, ...).

Država ima določeno stopnjo moči in oblast, ki jo izvaja skozi normativno dejavnostjo. S pravnimi normami obvezuje subjekte k določenemu ravnanju. Država določa kakšne gospodarske subjekte sploh bo imela, določa pogoje za ustanavljanje organizacij in njihove pogoje za poslovanje.

Kot pravna država, mora tudi Slovenija poskrbeti za pravno varnost pravnih subjektov (pravnih in fizičnih oseb). Zelo pomembno področje je tudi področje konkurence, kjer se oblikujejo določena pravila, da ne prihaja do izrabe položaja. Država deloma posega tudi na trg.

5.1 OBLIKE POSEGANJA DRŽAVE NA TRGU

- **kreditna politika:** država lahko z dajanjem kreditov pospešuje razvoj določenih dejavnosti ali njihov nastanek. To se izraža še posebno na področju kmetijstva in drobnega gospodarstva.
- **davčna politika:** država določa tudi stopnjo davka za določeno vrsto proizvodov. Za tiste proizvode, ki meni, da je njihova prodaja oziroma proizvodnja ogrožena npr. zmanjša stopnjo davka.
- **carinska politika:** carine so v zadnjem času tudi zelo pomemben dejavnik države, s tem, da izgubljajo pomen, še posebno v EU. Država lahko s carinami ščiti domače proizvajalce – tuja podjetja morajo plačevati carino in s tem bodo izdelki na domačem trgu dražji in najverjetneje slabše prodajani. To ima pozitivne in negativne posledice.
- **blagovne rezerve:** država ima tudi določene zaloge, za primere, ko nastanejo izredne razmere na trgu (nafta, pšenica,...). V določenih primerih pa država tudi kupuje oziroma prodaja blago, v primerih ko pride do presežka ali primanjkljaja blaga na trgu.
- **administrativni ukrepi:** to pomeni, da lahko država zamrzne cene določenih proizvodov, plač,... Pri tem je pomembno, da država odpravi vzroke zaradi katerih je morala sprejeti te ukrepe. Kratkoročno je to dobro, dolgoročno prinaša slabosti. Država tudi nadzira cene pri monopolistih, da ne izkoriščajo svoj položaj, ukrep je nujen.
- **ISO stannadi in ostali:** gre za določene standarde kvalitete, po katerih morajo podjetja proizvajati določene artikle, pod slabšo kakovostjo jih ne smejo.

5.2 ARBITRAŽA

Je posebna oblika reševanja sporov med gospodarskimi subjekti. Gre za izvensodni postopek reševanja sporov. To je ena izmed možnih poti, stranke se odločajo same ali bodo šle po tej poti.

Pri nas imamo posebno arbitražo, ki je ustanovljena in stalno deluje pri Gospodarski zbornici Slovenije.

VRSTE ARBITRAŽ:

1. **Stalne arbitraže:** so vnaprej ustanovljene z aktom in stalno delujejo. Ta arbitraža ima določena pravila po katerih se razsoja, ima določen seznam arbitrov (sodnikov, ki odločajo o tej stvari) in stranke same izberejo arbitra.
2. **"ah hoc" arbitraže:** (arbitraže od primera do primera) pomeni, da se te arbitraže oblikujejo za točno določen/ konkreten primer.

Prednost je v tem, da stranke same odločajo za pravo, ki ga bo arbitraža uporabljala. Ti postopki so seveda hitrejši od postopkov na sodišču.

Slabost pa je v tem, da morajo stranke same plačati postopek, medtem, ko je postopek na sodišču manjši.

Arbitraže praviloma odločajo o tistih sporih, ki so posledica predvsem premoženjsko-pravnih sporov med podjetji.

Stranke se same odločajo o arbitraži, če se zanjo ne odločijo se zadeva odloča na sodišču. O reševanju sporov se ponavadi stranki dogovorita že v sami pogodbi – *arbitražna klavzula*. Če mi v sami pogodbi določimo katera arbitraža, po kakšnem pravu in po kakšnem postopku se bo razsojalo tak dogovor imenujemo *kompromisorna klavzula*. Lahko pa pride tudi do dogovora kasneje, torej ob nastanku spora in ta kasnejši dogovor imenujemo *kompromis*.

6 TRG

Trg je prostor, kjer se srečujeta ponudba in povpraševanje. Na trgu se tudi oblikujejo cena in količina blaga oziroma storitev. Na trgu poteka menjava blaga ali storitev. Poznamo pa **plansko** in **tržno** menjavo.

Planski trg je trg, kjer je s planom določena količina blaga, ki jo je potrebno proizvesti. Ko je ta količina blaga proizvedena za določeno obdobje potem je proizvodnja končana oziroma se v določenem obdobju proizvede samo toliko blaga kot določa plan. Tak sistem je veljal tudi v Jugoslaviji.

Danes pa poteka menjava blaga po **tržnem sistemu**. Zanj je značilno, da se količina blaga ali storitev in cena blaga oblikujeta glede na povpraševanje in ponudbo. Večja kot bo ponudba določenega blaga nižja bo cena blaga oziroma manjša kot bo ponudba blaga višja bo cena blaga. S tem načinom je oblikovanje cen in količin na trgu popolnoma svobodno, ni nobenih omejitev. Značilnost tega sistema je tudi v tem, da bodo na trgu preživeli samo tisti, ki bodo proizvajali z najnižjimi stroški, drugače bodo najverjetneje propadli. S tem pa se oblikuje tudi konkurenca in boj med kupci in ponudniki blaga.

Poznamo različne vrste trgov, in sicer:

- **nacionalni trg** je trg, ki se oblikuje znotraj neke države, je omejen z nacionalnimi mejami,
- **svetovni trg** je trg, ki zavzema cel svet, vse države skupaj in deluje kot enoten sistem,
- **regionalni trg** je trg, ki se oblikuje znotraj neke regije,
- **relevantni (upoštevani) trg** pa je trg, ki je vezan na določen proizvod in se vedno naslanja samo na potrošnika.

Značilnosti nacionalnega trga:

- na tem trgu so vsi gospodarski subjekti svobodni, kjer je prost pretok blaga, storitev, kapitala in ljudi (tudi v EU),
- znotraj nacionalnega trga se oblikujejo temeljni družbeno-ekonomski odnosi,
- ima svoj monetarni in devizni trg, svojo politiko in svoj denar.

Za nacionalne trge je tudi še značilno, da so lahko ti trgi zaprti ali odprti. Odprtost trga je nujna zaradi razvoja gospodarstva. Država lahko s svojimi ukrepi vpliva na prihod tujih konkurentov na nacionalni trg ali pa jih zavrača npr. s carinami,...

7 POSLOVNA SKRIVNOST IN PREPOVED KONKURENCE

Družba kot gospodarski subjekt lahko ohrani konkurenčne prednosti le, če uspe varovati poslovne skrivnosti in če vodilno osebje pa tudi delavci ne sodelujejo z drugimi družbami, s katerimi je družba v konkurenčnem razmerju. Poslovna skrivnost in prepoved konkurence sta varovani s številnimi predpisi.

7.1 POSLOVNA SKRIVNOST

Poznamo dva kriterija opredelitve poslovne skrivnosti:

1. **subjektivni kriterij:** gre v bistvu za interno opredelitev poslovne skrivnosti, ki se oblikuje znotraj neke družbe. Vsako podjetje si določi podatke, ki jih opredeli kot poslovna skrivnost.
2. **objektivni kriterij:** to so pa tisti podatki, za katere je značilno, da ne smejo priti v roke nepooblaščenim osebam in bi bilo za družbo škodljivo, če bi jih izvedeli.

Naša zakonodaja priznava oba možna kriterija.

VARSTVO POSLOVNE SKRIVNOSTI

S pisnim **sklepom**, s katerim družba opredeli, kaj se šteje za poslovno skrivnost, mora družba tudi določiti *način varovanja* poslovne skrivnosti in *odgovornost oseb*, ki so dolžne varovati poslovno skrivnost. Osebe na katere se nanaša varovanje poslovne skrivnosti so:

- družbeniki, delavci, člani organov družbe, druge osebe,
- osebe zunaj družbe.

7.2 PREPOVED KONKURENCE

Na področju statusnega opredeljevanja položaja določenih oseb v družbi je zakonsko urejena omejitev konkurence. Osebe, na katere se nanaša zakonsko statusna prepoved konkurence so naslednje:

- družbeniki d.n.o.,
- komplementarji k.d.,
- družbeniki in poslovodje d.o.o.,
- člani uprave in nadzornega sveta d.d.,
- prokuristi.

Te osebe ne smejo sodelovati v nobeni od teh vlog, pa tudi ne kot delavci v katerekoli drugi družbi ali kot podjetnik z dejavnostjo, ki je ali pa bi lahko bila v konkurenčnem razmerju z dejavnostjo prve družbe.

Ta omejitev lahko velja tudi za *komandiste v k.d.* ali za *delničarje v d.d. in k.d.d.* ali za *člane gospodarskega interesnega združenja (GIZ)* če je z aktom o ustanovitvi tako določeno. Možne so tudi izjeme.

Te osebe tudi po prenehanju delovnega razmerja ne morejo nadaljnje **2 leti** ustanoviti konkurenčnega podjetja in največ **2 leti** se ne morejo zaposliti v drugem podjetju, ki opravljajo enako ali sorodno dejavnost.

KRŠITEV PREPOVEDI KONKURENCE

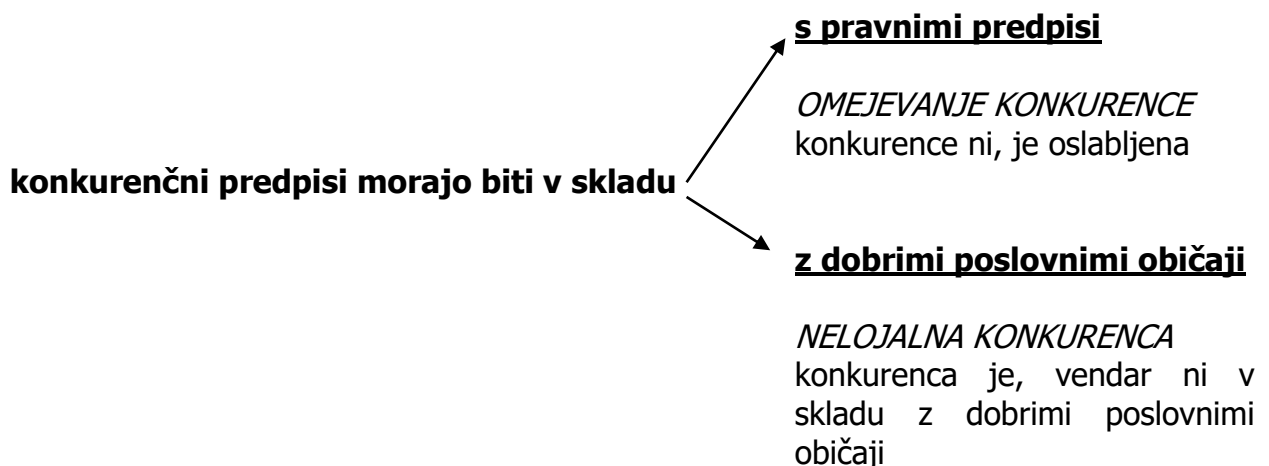
Za kršitev prepovedi konkurence velja:

- če oseba prekrši prepoved konkurence, lahko družba zahteva odškodnino,
- družba lahko od kršitelja zahteva, da ji prepusti posle, ki jih je sklenil,
- družba lahko zahteva od kršitelja, da se prenesejo vse koristi iz sklenjenih poslov na matično družbo.

V zakonu so določeni tudi zastaralni roki za uveljavljanje teh pravic.

Terjatve pa so dvoje vrst, in sicer:

- **relativni zastaralni rok:** 3 mesece po tem, ko je družba izvedela za kršitev,
- **absolutni zastaralni rok:** je 5 let od dne, ko je nastala kršitev.

7.2.1 OBLIKE OMEJEVANJA KONKURENCE

To področje ureja tudi poseben zakon, in sicer *Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence*.

Zakon prepoveduje naslednje oblike omejevanja konkurence:

1. **KARTELNI SPORAZUMI:** to so naslednji možni sporazumi, kot na primer:
  - dogovor o razdelitvi trga (*podjetja, se dogovorijo, da bo določeno podjetje ponujalo svoje izdelke samo na določenem predelu npr. Slovenije*),
  - dogovor o cenah (*podjetja se med seboj dogovorijo o cenah blaga ali storitev*),
  - dogovor o omejitvi proizvodnje med podjetji (*dogovori OPEC-a*),
  - omejitev raziskovalne dejavnosti.

Kartelni sporazumi so nezakoniti in omejujejo konkurenco. Odkrivanje takšnih sporazumov je težavno in se jih najverjetneje odkrije slučajno. Drugače pa se s tem področjem ukvarja Urad za varstvo konkurence. Ti sporazumi ne veljajo za sporazume majhnega pomena.

Med kartelne sporazumen se ne štejejo naslednji dogovori:

- o skupnih pogojih poslovanja med podjetji,
- o skupnih standardih med podjetji,
- o specializaciji,
- o skupnem opravljanju določenih pomožnih del (prevoz, servis, skladišča),...
- če se podjetja dogovorijo o skupnem nastopu v tujini.

2. **ZLORABA PREVLAJUJOČEGA POLOŽAJA:** *je prepovedana.*

S prevladujočim položajem podjetja na trgu je mišljen položaj, ko podjetje glede določenega blaga ali storitve nima konkurentov ali ima na trgu le nepomembno konkurenco ali pa ima v primerjavi s konkurenco občutno boljši položaj (boljše financiranje, prodajo blaga,...).

Podjetje ima prevladujoč položaj na trgu:

- če je njegov delež prodaje ali nakupa blaga/ storitve v RS **večji od 40%**,
- kadar ima dvoje ali več podjetij skupni delež prodaje ali nakupa blaga/ storitev v RS **večji od 60%**.

3. **KONCENTRACIJA PODJETIJ:** *je v določenih primerih prepovedana.*

Za prepoved koncentracije se šteje, kadar je moč enega ali več podjetij, posamično ali skupno pri tem pa bistveno zmanjšujejo ali onemogočajo *učinkovito konkurenco* na upoštevanem trgu.

Urad za varstvo konkurence lahko prepove koncentracijo oziroma združitve v primeru, da bi podjetje lahko dobilo prevladujoč položaj na trgu (bi imelo več kot 40% tržni delež prodaje, nakupov ali transakcij blaga ali storitev). To ne velja za mala in srednja podjetja.

4. **OMEJEVANJE TRGA Z OBLASTNIMI AKTI IN DEJANJI**

Državni organi ne smejo omejevati prostega nastopanja podjetij na trgu.

Obstajajo pa tudi izjemoma dovoljene omejitve, kadar bi prišlo do naravnih nesreč, epidemij, izrednih razmer ali podobnih razlogov. Kot tipični primer je v zadnjem času omejevanje konkurence pri problemu norih krav, kjer država omejuje določene pravice in dejanja, da bi preprečila nadaljnje širjenje bolezni, ..

5. SUBVENCIONIRANI UVOZ (*dumping*)

Govorimo tedaj, kadar neko tuje podjetje ponuja na primer našem trgu proizvode pod lastno (stroškovno) ceno. To podjetje bi seveda na našem trgu uničilo konkurenco, ker bi vsi potrošniki kupovali nižje izdelke.

6. SUBVENCIONIRAN IZVOZ

Gre za to, da država pomaga izvozniku, da se lahko na trgu pojavi z višjo ceno blaga ali storitev.

Tudi naš zakon o varovanju konkurence predvideva subvencioniran uvoz oriroma izvoz.

7.2.2 NELOJALNA KONKURENCA

Nelojalna konkurenca je prepovedana.

Nelojalno konkurenco zakon opredeljuje kot dejanje pri nastopanju na trgu, ki je v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerim se povzroči ali utegne povzročiti škoda drugim udeležencem na trgu.

To področje ureja *Zakon o varstvu konkurence*.

Primeri nelojalne konkurence po zakonu so:

- reklamiranje, oglaševanje ali ponujanje blaga/storitev z navajanjem neresničnih podatkov ali podatkov, ki bi povzročili zmedo na trgu,
- reklamiranje, oglaševanje ali ponujanje blaga/storitev z navajanjem podatkov ali izrazov, s katerim se izkorišča ugled drugega podjetja, njegovih proizvodov ali storitev oziroma ocenjuje ali podcenjuje kvaliteto proizvodov drugega podjetja,
- dejanja, kot so prodaja blaga pod drugo blagovno znamko ali sorodno,
- pridobivanje kupcev blaga z dajanjem nagrad oziroma, katere vrednost blaga občutno presega vrednost nagrade (*npr. v reviji dobimo darilo, ki presega vrednost revije – uro, nakit,...*),
- dajanje daril,.. poslovnim partnerjem (*če kupiš toliko in toliko blaga dobiš bon za potovanje ,...*),
- itd.

NEDOVOLJENA ŠPEKULACIJA

O **nedovoljeni špekulaciji** govorimo takrat, ko podjetje izkorišča *neredno stanje* na trgu zaradi pridobitve neupravičene premoženjske koristi in, če tako ravnanje povzroči ali utegne povzročiti motnje na trgu ali neupravičeno povečanje cen.

Neredno stanje je takrat, ko je na trgu povpraševanje in ponudba neusklajena, lahko pa pride do njega ob naravnih nesrečah,... *Nedovoljena špekulacije je prepovedana.*

Primeri špekulacije so:

- prikrivanje blaga (*primanjkuje določenega blaga, mi pa to blago skrivamo; to povzroči višje cene; in ko bo cena dovolj visoka ponudimo blago na trgu*),

- vezan nakup ali prodaja (*določenega blaga primanjkuje in mi za nakup pogojujemo nakup še nekega drugega izdelka – če želiš kupiti kavo moraš še sladkor*),
- fiktivne pogodbe (*gre za prodajne pogodbe, ki niso imela namena, da bi blago kupovali zaradi prodaje*),
- ne dobavimo blaga v predvidenem roku ali blago dobavimo po roku po višji ceni,
- nepriznavanje obresti za vnaprej plačano kupnino.

8 POTROŠNIKI

POTROŠNIK – fizična oseba, ki pridobiva ali uporablja blago in storitve predvsem za osebno rabo ali uporabo v svojem gospodinjstvu.

PODJETJE – pravna in fizična oseba, ki jih opravlja pridobitno dejavnost na trgu, ne glede na njeno organizacijsko obliko in lastninsko pripadnost.

PROIZVAJALEC – podjetje, ki izdeluje končne izdelke in sestavne dele ali pridobiva osnovne surovine ali oseba, ki se s svojo firmo, blagovnim znakom ali drugim znakom razlikovanja na izdelku predstavlja kot njegov proizvajalec. Za proizvajalca se štejejo tudi uvoznik izdelka.

Včasih je bilo zelo pomembno načelo "*emptor caveat*" – **pazi naj kupec**, ki pa danes ne velja več. To načelo je pravilo, da je moral kupec pred nakupom nekega izdelka preveriti kvaliteto kupljen stvari. Danes to skoraj ni več mogoče.

Danes je zelo pomembno vprašanje povezano s potrošnikom. Potrošnika namreč želimo čimbolj zaščititi, zato imamo tudi poseben zakon, ki ga varuje (*Zakon o varstvu potrošnika*) in tudi posebne organizacije, ki skrbijo za njegovo varnost (**Urad za varstvo potrošnikov** in **Zveza potrošnikov**).

Urad za varstvo potrošnikov skrbi za samega potrošnika. Vsako leto mora urad pripraviti program dela (izobraževanje, izdajanje publikacij,...), ki ga mora poslati vladi, da ga potrdi. Ta urad se financira iz proračuna države. Urad vodi tudi poseben register ali podjetja spoštujejo vse pogoje delovanja in katere kršijo.

Zveza potrošnikov pa je organizacija, ki je neodvisna in nedobičkonosna. Financira pa se tudi iz proračuna.

Zakon o varstvu potrošnikov ureja naslednje:

1. **odgovornost za izdelek** (*izdelki morajo biti varni do potrošnika*),
2. **oglaševanje blaga** (*v nasprotju z zakonom: zavajajoče, nedostojno,...*),
3. **garancija za brežhibno delo**,
4. **pogodbeni pogoji** (*Zavezujejo potrošnika le, če je bil pred sklenitvijo pogodbe seznanjen z njihovim celotnim besedilom pogodbenih pogojev, če ga nanje podjetje izrecno opozorilo, in če so mi bili dostopni brez težav.*),
5. **prodaja blaga in opravljanje storitev** (ni v nasprotju s poslovnimi običaji, za vse enaki pogoji),
6. **varstvo/nadzor** (*urad za varstvo potrošnikov, varuh človekovih pravic*)
7. **izdaja računa**
8. **embalaža blaga**
9. **način prodaje blaga** – razprodaje
10. **prodaja blaga z napako**
11. **reklamacija blaga** (za vidne napake 8 dni, za skrite napake 1. leto).

V primeru napake na blagu/ reklamacija imamo pravico do:

- zamenjave proizvoda,
- vračilo kupnine,
- popravilo proizvoda ali
- znižanje cene proizvoda.

Potrošnik se sam odloči katero izmed možnih variant bo izbral ne glede na voljo ponudnika blaga.

Poseben pomen pri zaščiti potrošnika je omembe vredna tudi Svetovna trgovinska organizacija (STO) – World Trade Organisation (WTO), katere članica je tudi Slovenija. Ta organizacija skrbi za varstvo potrošnikov po vsem svetu. Posebno se ureja tudi nastop podjetij na svetovnem trgu, torej pod kakšnimi pogoji morajo poslovati.

3 tipi poslovanja s tujino:

- **prosto poslovanje**,
- **kvote** (kontingente), ki so lahko vrednostne ali količinske,
- **izvoz/uvoz na podlagi dovoljenja** (kulturne znamenitosti, slike, kipi,...), gre za ohranjanje kulturne dediščine,...

Danes se lahko podjetja čedalje bolj združujejo. Ena izmed možnih oblik je dolgoročno sodelovanje (civilnopravne pogodbe). Bolj pomembna oblika pa so institucionalne povezave. Zanj je značilno, da se sklepajo s pogodbo, ki naj ne bi bila krajša od petih let. Pri teh pogodbah gre za:

- **proizvodno kooperacijo**: gre za dogovor med podjetji, ki se dogovorijo o skupni proizvodnji, usklajevanju proizvodnje in dobave, planiranju obsega proizvodnje (količine blaga in časovna dobava). Ponavadi je proizvodna kooperacija nadgrajena tudi s poslovno-tehničnim sodelovanjem.
- **poslovno-tehnično poslovanje**: gre za razna skupna raziskovanja, za skupno nastopanje na trgu,... Pri tem poslovanju gre tudi za izmenjavo patentov, vzorcev, blagovnih znamk, "know-how" – *prenos znanja*.

Kriterij za določanje katero podjetje je **tuje** oziroma katero je **domače** NI kdo je lastnik. Če je bilo podjetje ustanovljeno po našem pravu in je vpisano ter registrirano v naš sodni register (ne glede kdo je lastnik) je to naše podjetje. Tujec je lahko tudi 100% lastnik podjetja, vendar je to podjetje naša pravna oseba in se obravnava po našem pravu.

Tuja podjetja so tista podjetja, ki imajo svoj sedež izven Republike Slovenije. Pri nas lahko tuja podjetja poslujejo le če ustanovijo **podružnico** (ni pravna oseba). Tuje podjetje je pri poslovanju v Republiki Sloveniji glede svojih pravic, obveznosti in odgovornosti izenačeno z domačimi družbami. Tuje podjetje mora ob registraciji predložiti določene dokaze o svojem poslovanju, in sicer:

- izpisek iz tujega registra (*da je podjetje ustanovljeno najmanj 2 leti*),
- sklep organa tega podjetja o ustanovitvi podružnice,

- akt, ki ureja organizacijo te družbe,
- poročilo zadnjega poslovnega leta,
- soglasje našega državnega organa (če tako zahteva zakon).

Za vpis podružnice v register mora tuje podjetje predložiti:

- ime in sedež podružnice,
- dejavnost in posli, ki jih bo sklepala podružnica,
- ime osebe, ki zastopa podružnico in tuje podjetje.

Podružnica nastopa v imenu in za račun tujega podjetja, pri čemer mora uporabljati firmo matičnega podjetja, njegov sedež in svoje ime.

Tudi slovenska podjetja lahko v tujini ustanavljajo podjetja. Pri tem obstajata dve možnosti:

- da našim podjetjem ni potrebno ustanavljati podružnic v tujini, če tako dopušča pravo države, kjer hoče poslovati naše podjetje ali
- naša podjetja morajo ustanoviti podružnico, ker tako zahteva pravo države, kjer želi podjetje nastopiti.

Danes število podjetij narašča. Poleg nastopa podjetja na domačem trgu si podjetja čedalje bolj želijo nastopiti tudi na tujem trgu. Na tujem trgu pa jih čaka večja konkurenca kar pomeni, da morajo pred nastopom imeti pravilno strategijo, drugače ne bodo uspešno poslovali. Slovenija je danes tudi članica združenj podjetij v tako imenovano CEFTO (združenje vzhodnih držav; Češke, Slovaške, Poljske, Madžarske in Slovenije). CEFTA je območje svobodne trgovine med temi državami. Območje svobodne trgovine pomeni, da podjetja znotraj tega lahko poslujejo skoraj tako, kot na domačem trgu.

9 EVROPSKA UNIJA

9.1 ZGODOVINA EVROPSKE UNIJE

Zgodovina Evropske unije sega v leto **1952**, ko je šest evropskih držav (**Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg** in **Nizozemska**) v Parizu 18. aprila 1951 podpisalo Pariško pogodbo in s tem ustanovilo *Evropsko skupnost za premog in jeklo*.

Leta **1958** je istih šest držav z Rimsko pogodbo ustanovilo dve novi skupnosti, in sicer *Evropsko skupnost za atomsko energijo* in *Evropsko gospodarsko skupnost*, ki je danes znana pod imenom Evropska skupnost (ES).

7. februarja 1992 so voditelji 12 držav v Maastrichu na Nizozemskem sklenili novo pogodbo, ki se je imenovala Maastrichtska pogodba oziroma Pogodba o Evropski uniji I, katere je bil glavni cilj nadgraditi enotni evropski trg s popolno gospodarsko in politično unijo

Pogodbo iz Maastricha dopolni Pogodba o Evropski uniji II oziroma Amsterdamska pogodba, ki jo prav tako sprejmejo na Nizozemskem v Amsterdamu. Ta pogodba je bila podpisana 17. junija 1997 in je vstopila v veljavo maja 1999. Tako kot Maastrichtska pogodba tudi Amsterdamska pogodba temelji na treh stebrih. Poudarja predvsem temeljne človekove pravice in demokratičnost držav članic.

Potek evropskih integracijskih procesov lahko razdelimo v tri pomembne faze razvoja:

- Pariški sporazum o ustanovitvi *Evropske skupnosti za premog in jeklo* (18. april 1951)
- Rimski pogodba (25. marec 1957) o ustanovitvi *Evropske gospodarske skupnosti* in *Evropske skupnosti za jedrsko energijo*
- do maastrichtske *Pogodbe o Evropski uniji I* (7. februar 1992) in amsterdamske *Pogodbe o Evropski uniji II* (17. junij 1997)

Od obdobja od leta 1973 do 1986 se je Skupnost razširila kar štirikrat, tako, da danes šteje že petnajst članic. Leta 1973 je bil prvi krog širitve. V tem krogu so bile sprejete tri nove članice in sicer **Danska, Irska** in **Velika Britanija**. Drugi krog širitve je bil leta 1981, ko je Evropska skupnost pridobila novo članico, in sicer **Grčijo**. Tretji krog širitve je bil leta 1986, ko se je Evropski skupnosti pridružila **Portugalska** in **Španija**. Zadnji, četrti krog, sega v leto 1995, ko so se Skupnosti pridružile **Avstrija, Švedska** in **Finska**.

9.2 USTANOVE EVROPSKE UNIJE

Za opravljanje funkcij, ki so jih države članice ob ustanovitvi prenesle na Skupnost, so bile že z Rimsko pogodbo predvidene štiri institucije:

- **Evropski parlament**, ki je demokratični in največji parlament na svetu. Sestavlja ga 626 članov, ki so vsakih pet let voljeni na splošnih neposrednih volitvah. Njegovi glavni cilji pa so takšni kot pri vseh drugih parlamentih – sprejemanje zakonov ter spremljanje in nadzor delovanja izvršne oblasti.
- **Svet ministrov EU** je glavno telo EU z močjo odločanja. Sestavljajo ga predstavniki vlad vseh držav članic, tako, da so vse članice enakomerno zastopane. Njihovo nalogo so kot sprejemanje zakonodaje EU,...
- **Komisija** je izvršilni organ EU, kar pomeni, da Evropska komisija izvaja zakone.
- **Sodišče** je organ EU, ki opravlja sodni nadzor nad vsemi akti Komisije in Sveta EU. Sodišče razveljavi akte, če niso skladni z zakonodajo EU, odloča o veljavnosti in razlaganju posameznih pravil ter daje mnenja o sporazumih z nečlanicami EU.

S podpisom Maastrichtske pogodbe leta 1993 pa med organe štejemo še **Računsko sodišče**, ki nadzoruje porabo sredstev proračuna EU v državah članicah.

Sem prištevamo še nekatere druge organe kot Odbor regij, Odbor za gospodarske in socialne zadeve, Evropsko investicijsko banko, Evropsko centralno banko,...

9.3 SLOVENSKO VKLJUČEVANJE V EVROPSKO UNIJO

Koristi, ki bi jih Sloveniji prineslo članstvo v EU :

- zagotovitev stabilnega političnega in gospodarskega okolja, ki bosta spodbujala vsestranski družbeni razvoj
- krepitev ugleda in pogajalske moči Slovenije tako na političnem kot na gospodarskem področju ter slovenskim državljanom zagotovitev pravic, ki izhajajo iz državljanstva EU
- zagotovitev velikega notranjega trga za slovensko gospodarstvo
- zagotovitev večje predvidljivosti in obvladljivosti poslovanja in zmanjšanja poslovnega tveganja ter zagotovitev novih razvojnih možnosti, ki jih daje gospodarska in denarna unija
- povečanje medsebojne trgovine in s tem pomembna spodbuda domači gospodarski rasti in povečevanju zaposlenosti
- konkurenca na notranjem trgu bo motivacija in stimulacija slovenskim podjetjem za izboljšanje konkurenčne sposobnosti
- boljši dostop do kapitala, opreme, znanja in tehnologij, prevzem standardov, tehničnih predpisov, osnovnih znanj in organizacijskih tehnik ter s tem dodaten vpliv na povečanje konkurenčne sposobnosti slovenskega gospodarstva
- odprtje novih izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti slovenskim državljanom

Štiri temeljne svoboščine na katerih temelji notranji trg EU:

- **prost pretok blaga:** je ena od štirih temeljnih svoboščin. V državah članicah EU zakonodaja omogoča zagotavljanje prostega pretoka blaga, zato da bi blagovni tokovi potekali čimbolj hitro in neovirano. Hkrati je zagotovljena varnost in neoporečnost izdelkov.
- **prost pretok kapitala:** zajema opravljanje vseh finančnih poslov med posamezniki, organizacijami ali podjetji iz držav članic EU in vse prenose premoženja prek meja.
- **prost pretok oseb:** pomeni, da se lahko vsakdo neovirano giblje, kjerkoli na ozemlju EU.
- **prost pretok storitev:** pomeni, da ni omejitev glede storitev. Storitve niso podvržene carinskemu nadzoru in menjava med članicami EU je povsem neovirana.

10 PODJETJE IN DRUŽBA

Podjetje je generični pojem za skupek organiziranega premoženja, namenjenega za opravljanje gospodarske dejavnosti in kateremu pravni red prek njegovega nosilca podjetništva (družbe) priznava status pravne osebe s pravicami in obveznostmi.

Praviloma pojem podjetja zajema tudi delavce, ki opravljajo delo v podjetju, vendar prisotnost delavcev ni pogoj za obstoj podjetja. Podjetje je subjekt pa tudi objekt prava.

Kot **subjekt** je nosilec določenih pravic npr. pravic do patenta, firme, lastnine. Kot **objekt** pa je lahko predmet prodaje npr. družba proda podjetje kot celoto.

Gospodarsko gledano pa je **podjetje premoženje, ki ga lastnik naloži v pridobitno dejavnost**, tako, da mu bo dajalo donose. Tako premoženje (stvari, kapital, pravice – patenti,...) postane kapital, lastnik premoženja pa kapitalist.

Pravno, pa je **podjetje skupnost premoženja, ki je namenjeno opravljanju pridobitne dejavnosti**.

Podjetje ni urejeno kot posebna pravnoorganizacijska oblika, pač pa se vedno pojavlja v obliki ene od družb.

Podjetje je potrebno ločiti od obrata. **Obrat** se praviloma pojmuje kot skupnost produkcijskih dejavnikov (sredstva + delavci). S pravnega vidika ločevanje med podjetjem in obratom ni bistveno. Podjetje se lahko sestoji iz več obratov ali pa sploh nima nobenega obrata.

Potrebno pa je opredeliti tudi pojem podružnica. **Podružnico** lahko opredelimo kot obrat, ki je geografsko ločen od matične družbe in da ima določeno poslovno sposobnost. Podružnice lahko opravljajo vse dejavnosti, kot jih opravlja matična družba.

10.1 PODJETNIŠKE TEORIJE

Poznanih je več teorij, v slovenskem prostoru se uveljavi predvsem:

1. TEORIJA NAMEMBNEGA PREMOŽENJA

Ta teorija opredeljuje organizirano premoženje kot podjetje, kateremu pripada skupnost vseh dobrin organiziranih zaradi doseganja skupnega cilja.

1. TEORIJA INSTITUCIONALIZACIJE

Podjetje kot gospodarski organizem se oblikuje v posebno institucijo, ki nastopa v upravnih, tehničnih in komercialnih odnosih kot institucionalizirana celota.

2. SISTEMSKA TEORIJA

Podjetje je organizacijski sistem v katerem se srečujejo interesi lastnikov, upravljavcev in zaposlenih.

10.2 VRSTE DRUŽB

Kriterije za delitev družb je več, vendar najpomembnejša delitev družb je delitev na 2 veliki skupini, in sicer:

- **osebne družbe:** (*družbeniki vodijo, zastopajo, upravljajo in odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem*)
  - družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o.)
  - komanditna družba (k.d.)
  - tiha družba (t.d.)
- **kapitalske družbe:** (*bistvo kapitalskih družb je, da je premoženje razdeljeno na deleže in kapitalisti odgovarjajo samo z svojim deležem in ne premoženjem, poudarek je na kapitalu*)
  - družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)
  - delniška družba (d.d.)
  - komanditna delniška družba (k.d.d.)

Družbe pa delimo tudi po velikosti, in sicer na:

- **majhne družbe** (*izpolnjevati mora vsaj dva pogoja*)
  - povprečno število zaposlenih je manjše od 50,
  - čisti prihodki od prodaje ne presegajo 1 milijarde tolarjev,
  - vrednost aktive ob koncu leta ne presega 500 mio tolarjev.
- **srednje družbe** (*je tista družba, ki ni majhna in izpolnjuje vsaj dva pogoja*)
  - povprečno število zaposlenih je manjše od 250,
  - čisti prihodki od prodaje ne presegajo 4 milijarde tolarjev,
  - vrednost aktive ob koncu leta ne presega 2 milijarde tolarjev,
- **velike družbe**
je tista družba, ki ni majhna niti srednja družba.

Kriteriji za delitev družb po velikosti so trije:

1. povprečno število zaposlenih,
2. čisti prihodki od prodaje,
3. vrednost aktive ob koncu leta,

Banke, zavarovalnice in povezane družbe so v vsakem primeru **velike družbe**.

Enaka merila za velikost družb veljajo tudi za samostojnega podjetnika (tako poznamo malega, srednjega in velikega s.p.).

10.3 DRUŽBA IN PODJETJE

Družbo praviloma opredeljujemo kot skupnost ljudi, ki so med seboj povezani na različne načine in praviloma z določenimi skupnimi interesi.

DRUŽBA (*s pravnega vidika*) – je skupnost oseb, ki so med seboj povezani s pravnim poslom, imajo skupne cilje in določeno organizacijo, v okviru katere posamezni člani družbe delujejo. Družba nujno potrebuje za svoje delovanje podjetje.

Gospodarska družba je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost.

Pridobitna dejavnost je vsaka dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička.

Gospodarsko družbo lahko ustanovi vsaka domača ali tuja fizična oseba ali pravna oseba.

Za gospodarske družbe je značilno, da:

1. nastanejo na podlagi določenega pravnega posla,

Gospodarska družba se vedno ustanovi, organizira, deluje in preneha v skladu s pravnimi normami. Ustanovitev, preoblikovanje in prenehanje družbe je vedno posledica določenega pravnega akta.

Družba je lahko ustanovljena za določen ali nedoločen čas. Družba je praviloma sestavljena iz najmanj dveh družbenikov, vendar je lahko tudi izjema.

Ustanovitev družbe temelji na pravnem poslu (*akt o ustanovitvi*), ki ima obliko:

- **pogodbe**, imenujemo jo družbena pogodba (d.n.o., k.d., t.d., d.o.o.) ,
- **statuta** (d.d., k.d.d.),
- individualnega akta.

2. imajo status pravne osebe,

Gospodarska družba je pravna oseba, torej ji pravni red priznava pravno subjektiviteto. Družba ima torej pravno in poslovno sposobnost.

3. so registrirane,

Za nastanek družbe in s tem začetek poslovanja in opravljanja dejavnosti se mora družba obvezno registrirati/vpisati v sodni register.

4. imajo lastno organizacijo delovanja in upravljanja,

Družba mora opravljati svojo dejavnost v skladu z zakoni in aktom o ustanovitvi. Če družba krši načela delovanja, se lahko taka družba znajde v izgubi ali celo stečaju.

5. opravljajo pridobitno dejavnost na trgu,

Gospodarske družbe se ustanavljajo zaradi doseganja profita oziroma dobička. Te rezultate mora družba doseči na trgu, še posebno pri določanju cene storitev ali blaga. Praviloma mora družba opravljati tisto dejavnost za katero se je registrirala, s tem da lahko to dejavnost tudi spreminja. Poleg temeljne/osnovne dejavnosti mora vsaka družba opravljati tudi tako imenovano upravno dejavnost, da lahko družba sploh deluje. Za opravljanje upravne dejavnosti družba ni registrirana, razen če ni to njena osnovna dejavnost.

6. skupno delovanje družbenikov.

Družbeniki neke družbe morajo imeti enake cilje, ki jih skupaj dosegajo. Skupno delovanje družbenikov je nujno, kar se kaže predvsem v: prepoved konkurence, nujnost oblikovanja skupnih organov, zastopanje družbe, združevanje sredstev v družbi, ...

10.4 USTANOVITEV PODJETIJ

Podjetja se lahko ustanavljajo po treh možnih sistemih, in sicer:

1. NORMATIVNI SISTEM

Gre za sistem, pri katerem mora podjetje izpolnjevati pogoje, ki so zapisani v zakonu, da se lahko ustanovi. Ko so vsi pogoji izpolnjeni se podjetje lahko tudi ustanovi in registrira. Pogoje ustanavljanja predpisuje država. *Gre za najbolj pogost način nastajanja podjetij.*

2. KONCESIJSKI SISTEM

Pri tem sistemu, gre za koncesijo, ki jo nam podeli država ali pa tudi občina. Če izpolnjujemo vse pogoje, ki so predpisani potem bomo lahko ustanovili podjetje. Npr. če želimo ustanoviti banko, moramo dobiti soglasje od Banke Slovenije.

3. KOMBINIRANI SISTEM

Ta sistem pa je kombinacija normativnega in koncesijskega sistema. Ko izpolnjujemo vse pogoje po zakonu, nam mora država ali občina dati dovoljenje za opravljanje določene dejavnosti. Praviloma, če izpolnjujemo vse pogoje za ustanovitev podjetja bi moral državni organ dati soglasje za ustanovitev.

Pogoji za ustanovitev podjetij (so tisti pogoji, ki jih moramo izpolnjevati, da lahko ustanovimo podjetje):

- *splošni pogoji* – so tisti pogoji, ki so določeni v ZGD,
- *posebni pogoji* – so tisti pogoji, ki so vezani na določeno dejavnost.

Postopek za ustanovitev podjetij:

1. najprej se mora sprejeti **ustanovitveni akt**, ki ga sprejmejo ustanovitelji (statut ali pogodba),
OBVEZNE SESTAVINE akta o ustanovitvi:
  - kdo so ustanovitelji
  - vse statusne značilnosti
  - kakšne pravice imajo družbeniki
  - kakšen kapital imajo
2. potrebno je odpreti tudi **račun** pri banki – transakcijski račun (TR),
3. gospodarsko družbo je potrebno **vpisati v sodni register** in s tem družba tudi formalno-pravno nastane in lahko začne opravljati dejavnost.

11 STAUTOSNOPRAVNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB

Pogoji, ki jih mora izpolnjevati vsaka družba (osebna ali gospodarska), da ji pravo priznava pravno subjektiviteto – *gre za statusnopravne značilnosti družb*:

- dejavnost,
- sedež,
- firma,
- zastopanje,
- pravna osebnost in odgovornost za obveznosti družbe,
- ustanovitveni/osnovni kapital.

11.1 DEJAVNOST

Gospodarske družbe smejo kot *dejavnost* opravljati vse posle, razen tistih, ki se po zakonu ne smejo opravljati kot gospodarski posli. Namreč določene vrste poslov lahko opravlja le npr. določena vrsta družb ali posebne organizacije. Tipičen primer so bančne storitve, hranilnice ali zavarovalnice. Njihovo delovanje ureja poseben zakon. Z dejavnostjo se označuje konkretno delo oziroma predmet poslovanja družbe.

Za določanje dejavnosti in za razvrščanje gospodarskih subjektov po dejavnostih se uporablja *standardna klasifikacija dejavnosti*, ki določa dejavnosti po področjih, oddelkih, skupinah, razredih in podrazredih. Spremembe klasifikacij ureja Statistični urad RS, drugače je to urejeno v uredbi.

Dejavnost gospodarske družbe mora biti obvezno navedena v aktu o ustanovitvi družbe in mora biti tudi **obvezno vpisana v sodni register**. Preko dejavnosti družba dosega zaželeni cilj zaradi katere je bila ustanovljena. Število dejavnosti, ki jih lahko opravlja družba je neomejeno, vendar velja pravilo, da jih lahko opravlja toliko za kolikor je usposobljeno.

Dejavnost vsake družbe je v bistvu sestavljena iz **temeljne** (*tista dejavnost, ki se tudi vpiše v sodni register*) in **pomožne** dejavnosti (*tiste dejavnosti, ki jih mora družba opravljati, da lahko sploh posluje – t.i. upravne dejavnosti*). Vsakršno spremembo dejavnosti podjetja mora biti obvezno javljena v sodni register najkasneje v **roku 15-ih dni**.

Za dejavnost družbe je značilno, da:

- jo družba opravlja *samostojno*,
- z rezultati dejavnosti *nastopa na trgu*,
- *organiziranost*,
- je relativno *trajnega značaja*,
- ob tem opravlja tudi tiste posle, ki so *povezani s to dejavnostjo*.

Zelo pomembna je tudi teorija, ki pravi, da pravni posli, ki jih sklene družba s tretjimi osebami in s katerimi prekorači v registru vpisano dejavnost so veljavni, razen če je tretja oseba vedela ali bi morala vedeti za prekoračitev. Navedba dejavnosti v registru pa še ne pomeni, da je tretja oseba vedela ali bi morala vedeti za prekoračitev. Prekoračitev registrirane dejavnosti ne pomeni ničnost posla, saj je posel veljaven, vendar je nezakonit (to teorijo imenujemo **ultra vires** – uporabljanje dejavnosti preko meja).

Dejavnost družbe je lahko bodisi **gospodarska** (se pojavlja v obliki družb ali samostojnega podjetnika) ali **negospodarska** (se pojavlja v obliki zavodov), vendar je taka delitev čedalje spornejša.

Poleg obveznega vpisa družbe v sodni register pa morajo nekatere družbe izpolnjevati tudi še **posebne pogoje**, ki jih določajo posebni zakoni ali pravilniki. Ti pogoji se razlikujejo glede na vrsto in tip dejavnosti. Ti pogoji so npr. tehnična opremljenost, higienski in sanitarni pogoji, kadrovske pogoji,... Pogoje o opravljanju dejavnosti preverja sodišče ali inšpekcija.

OBRTNA DEJAVNOST

Je posebna oblika gospodarske dejavnosti. To področje ureja poseben zakon o obrtni dejavnosti. Obrt obravnavamo kot določen tip dejavnosti, kjer gre za individualna naročila za posamezne proizvode, pri katerih se zahteva posebna znanja. Obrtna dejavnost se ne opravlja na industrijski način, torej ne s pomočjo strojev, naprav, ki se uporabljajo v industriji. Gre za klasične oblike individualnega dela (krojač, frizer, čevljar,...). Nov zakon ponovno uvaja mojstre, vajence, pomočnike,... Obrtno dejavnost lahko opravlja katerakoli pravnoorganizacijska oblika družbe (tudi d.d.), če izpolnjuje posebne pogoje, ki jih določa sam zakon. Imamo tudi domačo obrt kot je lončarstvo, suha roba. Imamo tudi obrti podobne dejavnosti, ki se opravlja na obrten način (gostinstvo,... - s.p. ali družba).

11.2 SEDEŽ

Sedež družbe je kraj, ki je vpisan v sodni register. Za sedež družbe se določi kraj:

- kjer družba opravlja dejavnost ali
- kjer se pretežno vodijo posli družbe (kjer je uprava, vodstvo podjetja,...).

Navedba sedeže je pomembna z vidika pristojnega sodišča, na katero se lahko morebiti pritoži stranka, če do tega realno tudi pride. Pomembnost sedeža se kaže tudi z davčnega vidika, da vemo kdo je davčni zavezanec.

Družba lahko za svoje poslovanje ustanavlja tudi podružnice, ki so krajevno ločene od sedeža družbe. Podružnice niso pravne oseba se pa obvezno vpišejo v sodni register. Podružnice smejo opravljati vse posle, ki jih lahko opravlja družba.

11.3 FIRMA

Firma je ime, s katerim družba posluje. Firmo mora imeti vsaka družba, ne glede na dejavnost s katero se ukvarja, namreč družba brez firme ne more nastati in družba brez firme se ne more vpisati v sodni register.

NAČELA PRAVNE UREDITVE FIRME

1. **načelo obveznosti:** pomeni, da mora imeti vsaka družba tudi svojo firmo. Družba mora v pravnem prometu poslovati s firmo, ki je vpisana v sodnem registru in v ustanovitvenem aktu družbe.
2. **načelo stvarnosti in resničnosti:** pomeni, da mora biti v firmi označba dejavnosti, ki jo družba dejansko opravlja in da vsebuje resnične označbe družbe.
3. **načelo enotnosti:** pomeni, da družbe, ki so med seboj povezane morajo uporabljati v firmi skupne sestavine.
4. **načelo izključnosti:** narekuje vsaki družbi, da se njena firma mora jasno razlikovati od firm vseh drugih družb.
Če ima družbenik d.n.o. oziroma komplementar k.d., čigar priimek je del firme, enak priimek, kot je že vsebovan v prej registrirani firmi druge d.n.o. ali k.d., mora v firmo vnesti sestavino, po kateri se bo njegova firma jasno razlikovala od že registriranih firm.
5. **načelo proste izbire firme:** pomeni, da lahko ustanovitelj izbira in oblikuje firmo po presti presoji, vendar v skladu z omejitvami, ki jih pozna zakon.
6. **načelo spremenljivosti:** pomeni, da če se v družbi spremenijo razmere, se lahko spremenijo tudi sestavine firme. Družbeniki imajo namreč pravico zahtevati, da če izstopijo iz družbe se iz firme izbriše tudi njihovo ime,.. (*lahko tudi sprememba dejavnosti, tipa družbe*).
7. **načelo trajnosti:** *pri nas to načelo ne velja, pomeni, da naj bi družbe opravljale svojo dejavnost vedno pod isto firmo in, da jo ne spreminjajo, če to ni nujno.*

SESTAVINE FIRME

Firma je sestavljena iz obveznih in dodatnih sestavin.

Pod **obvezne sestavine** firme prištevamo:

1. **ime firme:**
  - Firma d.n.o. mora vsebovati priimek vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več (in ostali),
  - Firma k.d. mora vsebovati priimek vsaj enega komplementarja. Imena komandistov ne sme biti v firmi.
  - Firma d.d. ali d.o.o. pa imajo prosto izbiro pri oblikovanju imena firme.
2. **označba dejavnosti:** pomeni s čim se podjetje ukvarja, npr. proizvodno podjetje,...
3. **tip družbe:** je vedno podana z okrajšavami kot d.d., d.o.o., d.n.o., k.d., k.d.d.

Dodatne sestavine podrobneje označujejo družbo. Te ne smejo biti take, da spravljajo ali utegnejo spraviti v zmotu glede vrste ali obsega poslovanja ali da bi utegnili priti do zamenjave s firmo ali znakom razlikovanja druge osebe ali bi kršile pravice drugih oseb. Dodatne sestavine so lahko kot logotipi npr. logotip ptiča pri Telekomu,...

Družba pa lahko uporablja tudi **skrajšano firmo**, ki vsebuje:

- ime firme in
- tip družbe.

Omejitve, ki veljajo pri sestavljanju firme:

- firma ne sme vsebovati imen ali znakov tujih držav ali mednarodnih organizacij,
- besedo "Slovenija" in njene izpeljanke in kratice ter zastavo in grb RS je dovoljeno vnesti v firmo le z dovoljenjem Vlade RS,
- ime ali del imena zgodovinske ali druge znamenite osebnosti je dovoljeno vnesti v firmo le z njenim dovoljenjem; če je že umrla, pa z dovoljenjem njenega zakonca in sorodnikov, če so še živi, ter z dovoljenjem ministra pristojnega za upravo,
- firma mora biti v slovenskem jeziku. Prevod firme v tuj jezik se lahko uporablja samo skupaj s firmo v slovenskem jeziku,
- firma ne sme vsebovati besed oziroma znakov:
  - ki nasprotujejo zakonu ali morali,
  - ki vsebujejo znane blagovne znamke
  - ki vsebujejo ali posnemajo uradne znake.

VARSTVO FIRME

Poznamo dve obliki varovanja firme:

1. **javnopravno varstvo:** je pravno varstvo, kjer ima registrsko sodišče dolžnost paziti na to, da se v sodni register ne vpišeta dve enaki firmi z istim imenom, dejavnostjo in tipom družbe. To pravno varstvo se izvaja preko najpomembnejšega načela firm, načelo izključnosti. Sodišče mora paziti na to, ali povprečni potrošnik loči med dvema družbama, ki poslujeta pod določeno firmo. (*primer tega je lahko: ALL STAR / ALL STARS – ali ti dve firmi loči povprečni potrošnik??*),
2. **civilnopravno varstvo:** pomeni, da ima posameznik pravico zahtevati izbris ali pa preimenovanje ali pa tudi plačilo odškodnine, če ugotovi, da se pod istim imenom pojavljata dve firmi. Pomembno je, kdo je bil prvi vpisan v sodni register. V tem primeru obstajata dva možna ukrepa:
  - *subjektivni ukrep:* ko smo ugotovili, da obstaja taka firma (3 leta),
  - *objektivni ukrep:* od dneva vpisa, ko je bila druga firma vpisana v sodni register (5 let).

Nameravana firma: Sodišče vpiše nameravano firmo v sodni register za dobo enega leta pod pogojem, da bo v tem roku ustanovljena družba. Če prijavitelj v tem roku ne ustanovi družbe, sodišče izbriše to firmo iz registra. Bistvo nameravane firme je v tem, da se firma registrira preden se ustanovi družba.

11.4 ZASTOPANJE

Zastopanje opredeljujemo kot zastopanje ekonomskih interesov druge osebe in delovanje v imenu in za račun druge osebe z namenom varovati njene ekonomske in pravne interese.

Družbo zastopajo osebe, ki:

- so navedene v zakonu: **zakoniti zastopnik**,
- so navedene v aktu o ustanovitvi: **statutarni zastopnik**,
- jih zastopnik v okviru svojih pooblastil pisno pooblasti: **pooblaščenec**,
- **zastopnik iz zaposlitve**.

ZAKONITI ZASTOPNIK

Zakoniti zastopnik, je tisti zastopnik, ki ima pooblastilo v zakonu. Sam zakon pa natančneje določa za vsak tip družbe, kdo je oseba, ki zastopa družbo. Zastopstvo se loči glede na osebno oziroma kapitalsko družbo:

- **osebne družbe:**

d.n.o.: zastopnik je lahko vsak družbenik, če ni z družbeno pogodbo izvzet iz zastopanja

k.d.: zastopa jo komplementar, komanditisti ne smejo zastopati družbe!!

t.d.: zastopa jo nosilec družbe

Osebne družbe lahko torej zastopajo dva ali več družbenikov, če družbo zastopa več družbenikov potem imamo:

- **skupno zastopanje:** npr. če imamo tri zastopnike, se morajo pri pogodbi podpisati vsi trije.
- **posamično zastopanje:** npr. če imamo tri zastopnike lahko pogodbo sklene vsakdo izmed njih, ne rabijo se podpisati vsi trije.
- **kapitalske družbe:**
  - d.d.:* zastopa uprava, ki tudi predstavlja družbo
  - k.d.d.:* zastopa komplementar
  - d.o.o.:* zastopa eden ali več poslovođij (direktorjev)

STATUTARNO ZASTOPANJE

Gre za osebe, ki so določene v aktu o ustanovitvi družbe. Ne smejo biti iste osebe, ki so že določene po zakonu.

POOBLAŠČENCI

So osebe, ki jih lahko pooblastijo zakoniti zastopniki. To so v bistvu osebe, ki dobijo pooblastilo, da naredijo nekaj v imenu in za račun družbe. Velja pravilo, da nihče od zakonitih zastopnikov ne more prenesti na drugega več odgovornosti ali pravic, kot jih ima sam. Pooblastilo je lahko:

- **splošno pooblastilo:** npr. odvetnik nas zastopa v vseh pravnih zadevah,
- **specialno pooblastilo:** pomeni, kadar smo pooblastili osebo za točno določene zadeve, v katerih nas bo zastopala.

Primeri pooblaščenec so: poslovni pooblaščenec, trgovski potnik,...

ZASTOPNIK IZ ZAPOSLOTITVE

To so na primer: prodajalci kart, blagajničar,...

PROKURA

Prokura je posebna oblika pooblastila za zastopanje gospodarskih subjektov v prometu blaga in storitev. **Prokurist** je pooblaščen za sklepanje vseh vrst pravnih poslov, ki so običajni pri opravljanju določene dejavnosti, razen za odtujevanje nepremičnin, za kar mora biti posebej pooblaščen. Obseg prokure določa zakon. Prokurist ima višje pooblastilo kot zakoniti zastopnik, zato moramo paziti pri izbiro prokurista; podelimo jo osebam velikega zaupanja. Prokura se lahko podeli *eni ali več osebam*, ne glede na to, ali so zaposlene v družbi ali ne. Poznamo **skupno ali posamično prokuro**. Značilnost skupne oziroma posamične prokure je enako kot pri skupnem ali posamičnem zastopniku.

11.5 PRAVNA OSEBNOST IN ODGOVORNOST ZA OBVEZNOSTI DRUŽBE

Pravna oseba je nosilec pravic in obveznosti v pravnem prometu. Vsaka pravna oseba odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Več o pravni in fizični osebi je opredeljeno v prvem poglavju. V tem poglavju nekoliko podrobneje o tej temi.

Naš pravni sistem priznava pravno subjektiviteto tako osebnim kot kapitalskim družbam. Razvoj podjetij pa je pripeljal do treh pojavov o razumevanju pravne osebe:

1. Razenotenje pravne osebnosti

Prvotno je obstajala enačba, podjetje je pravna oseba. Pravna osebnost je priznana podjetju kot celoti. Govorimo o enotnem podjetju. Skozi razvoj se zgodi, da podjetja niso več enotna in zato govorimo o razenotenju pravne osebe. Podjetje A kupi podjetje B, potem to podjetje kupi še podjetje C. Podjetje A tako naraste na tri podjetja; če razmišljamo o tem podjetju kot enotnem podjetju je to podjetje sestavljeno iz prej treh samostojnih podjetij, če pogledamo podrobno ugotovimo, da je to sestavljeno podjetje. Pogled na pravno osebo se spremeni in pravna teorija in sodna praksa priznavata tudi delom podjetja pravno samostojnost. Deli podjetja postanejo samostojne pravne osebe. Proces razenotenja: ko iz enotnega pojma podjetja preidemo na dele podjetja, ki jim prav tako priznavamo pravno subjektiviteto.

2. Diferenciacija pravne osebnosti

Diferenciacija pravne osebnosti je posledica razenotenja. Diferenciacija (razlika) pomeni, da je pravna in poslovna sposobnost teh na novo nastalih pravnih oseb različna. *Primer:* družba A kupi tovarno B in C; družba A reče: tovarna B je pravna

oseba vendar lahko sklepa posle o nabavi surovin, družba C pa lahko sklepa posle le v vrednosti 5-ih milijonov. Novo nastale družbe lahko sklepajo posle le v imenu in za račun družbe.

3. Spregled pravne osebnosti

Pomeni preboj pravne osebnosti. Obstaja ločitev med lastnikom in pravno osebo.

Primer: *Letalska družba ima samo eno letalo brez drugega premoženja in lastnik te družbe je pilot sam. To letalo je bilo tovorno. Letalo na enem izmed letov strmoglavi, s tem izgubi ves tovor, pilot je mrtev. Pojavijo se upniki, ki pričakujejo povračilo škode od družbe. Upniki ugotovijo, da družba nima premoženja, edino premoženje je bilo to letalo. Upniki ugotovijo, da je imel pilot veliko zasebno premoženje. Upniki tožijo ženo kot dediča in zahtevajo povračilo te škode. Sodišče je zavrnilo povračilo škode upnikom, ker je šlo za kapitalsko družbo (razlika med družbo in zasebnikom).*

Stališča prava v nekem smislu ščiti investitorje; družbeniki oziroma lastniki ne odgovarjajo za družbo.

Prvi taki spregledi so se zgodili v angleški sodni praksi.

Primer: *V 1. svetovni vojni je Anglija sprejela Zakon o zaplembi premoženja sovražnikom. Podjetje s sedežem v Angliji je bilo ustanovljeno po angleškem pravu in vpisano v angleški sodni register. Zaposlovalo je angleške delavce, imelo je angleško vodstvo – po teh kriterijih je to angleško podjetje, vendar so bili ustanovitelji Nemci. Pravniki so naredili spregled in ugotovili, da za tem stojijo Nemci in so zaplenili premoženje.*

V Ameriki spregled pridobiva na veljavi. Sodišča ugotavljajo, da mnogi zlorablajo pravno osebo za doseg nedopustnih ciljev.

Primer: *Podjetniki ugotovijo, da gre podjetju slabo in razmišljajo, da bi ustanovili by-pass podjetje (vzporedno). Na to podjetje prenesejo vse uporabne stvari prejšnjega podjetja, staro podjetje pa je zrelo za stečaj. Novo podjetje ni obremenjeno s starimi grehi, saj ima tehnologijo in racionalno organizacijo. Upniki pri ugotavljanju premoženja ugotovijo, da obstaja by-pass podjetje in sodišče naredi spregled pravne osebnosti.*

Pri spregledu pravne osebnosti nastopi odgovornost družbenikov.

Za spregled pravne osebnosti po se zakonu šteje:

- ko družbeniki družbo kot pravno osebo zlorabijo za to, da bi dosegli cilj, ki je zanje kot posameznike prepovedan,
- če družbeniki družbo kot pravno osebo zlorabijo za oškodovanje svojih upnikov (by-pass podjetje),
- če so družbeniki v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem družbe kot pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem,
- če so družbeniki v svojo korist ali v korist kake druge osebe zmanjšali premoženje družbe in so vedeli ali bi morali vedeti, da ta ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam.

Vsaka fizična oseba je za svoje obveznosti odgovorna. Odgovornost je vedno vezana na obveznost. Obveznosti lahko nastajajo na različne načine:

- po zakonu: to so *zakonite obveznosti*,
- *pogodbene obveznosti*, ki jih prevzamemo s pogodbo.

Vsaka družba za svoje obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem.

Odgovornost pa lahko prevzame tudi kdo drug. Pri tem je pomembno razmerje med upnikom (tistim, ki nekaj terjaja) in dolžnikom (tistim, ki je prevzel obveznost). V tem primeru poznamo dve možni odgovornosti:

- **solidarna odgovornost:** pomeni, da lahko upnik izbira poljubno med dolžnikom in izbere tistega od katerega bo najlažje in najhitreje dobil plačilo terjatev,
- **subsidiarna odgovornost:** pomeni, da se mora upnik držati vrstnega reda in zahtevati izpolnitev obveznosti najprej od glavnega dolžnika in če ne uspe pri njem lahko zahteva (ko izrabi vsa pravna sredstva) terjatev od subsidiarnih dolžnikov. Pri osebnih družbah zakon ureja subsidiarno odgovornost ugodneje za upnika, ko zadostuje že poziv družbi naj plača. Če osebna družba ne plača v določenem roku, to pomeni, da lahko takoj (brez tožbe) zahteva upnik izpolnitev tudi od družbenikov.

Solidarna in subsidiarna odgovornost sta lahko:

- **omejeni:**
  - z točno določenimi sredstvi,
  - le do določene višine sredstev,
- **neomejeni:** gre za odgovornost z vsem svojim premoženjem.

2. DEL

1 SAMOSTOJNI PODJETNIK POSAMEZNIK (s.p.)

Samostojni podjetnik posameznik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost.

Samostojni podjetnik posameznik (s.p.) ni gospodarska družba, ker ne gre za združevanje večih subjektov, je pa podjetnik posameznik gospodarski subjekt, ki opravlja gospodarsko dejavnost. Podjetnik posameznik je odgovoren z vsem svojim premoženjem. Zanj veljajo tudi določbe ZGD kot so: določbe o dejavnosti, firmi, sedežu, podružnici, prokuri in poslovni skrivnosti.

Podjetnik posameznik je lahko tako kot gospodarske družbe veliki, srednji ali majhni s.p. Zanj tudi velja, da lahko začne opravljati dejavnost, ko Davčni upravi RS priglasijo začetek opravljanja dejavnosti, razen če gre za srednji ali majhen s.p., ko ga obravnavamo kot ostale družbe, za katere je potreben vpis v sodni register in mora delovati po pravilih, ki veljajo za gospodarske družbe.

Firma podjetnika vsebuje poleg označbe *dejavnosti* in *dodatnih sestavin* tudi **ime** in **priimek** podjetnika ter **skrajšano označbo** (s.p.). Skrajšana firma mora vsebovati: *njegovo ime, priimek in označbo s.p.*

Primer:

Coklarstvo, Rok Koren s.p.

označba dejavnosti ime in priimek označba

Do leta 2003 lahko majhni s.p.-ji vodijo poslovne knjige še po enostavnem knjigovodstvu.

Če podjetnik podjetje proda lahko kupec ali družba še naprej uporablja v firmi tudi ime in priimek podjetnika, če le ta izrecno soglaša.

Če podjetnik umre, lahko dediči v firmi še naprej uporabljajo tudi ime in priimek zapustnika.

V primeru pokoja podjetnika pa lahko podjetje proda ali ga likvidira.

PRENEHANJE POSLOVANJE s.p.:

- podjetnik priglasijo prenehanje poslovanja DURS,
- podjetnik mora, vsaj tri mesece pred priglasitvijo prenehanja poslovanja, na primeren način (s pisnim upnikom, v sredstvih javnega obveščanja, v poslovnih prostorih) objaviti, da bo prenehal poslovati, ter ob tem navesti tudi dan prenehanja poslovanja,
- enaka dolžnost velja tudi za podjetnika, ki namerava podjetje prodati ali ga vložiti v družbo.

OSEBNE DRUŽBE

2 DRUŽBA Z NEOMEJENO ODGOVORNOSTJO (d.n.o.)

Družba z neomejeno odgovornostjo je družba dveh ali več oseb, ki odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem.

Za družbo z neomejeno odgovornostjo je značilno majhno število družbenikov (*kljub temu lahko zaposluje večje število delavcev*) in medsebojno zaupanje.

USTANOVITEV d.n.o.

Družba se **ustanovi s pogodbo** med družbeniki, ki so lahko fizične ali pravne osebe (*so lahko domače ali tuje osebe*). V ustanovitveni pogodbi določimo vse statusnopravne značilnosti družbe (firmo, sedež, dejavnost, družbenike, ustanovitveni kapital, ki pa ni predpisan).

Ustanovitveni kapital je pomemben pri deležu družbenikov. Če ti deleži v pogodbi niso predpisani, imajo vsi družbeniki enak delež. Lahko pa delež določimo za vsakega družbenika posebej (*npr. družba ima 3 družbenike, ki imajo različen delež; družbenik A ima 40% delež, družbenik B ima 30% in družbenik C 30 % delež*).

Družbenik lahko v družbo vloži **denar, stvari (stroji, oprema), pravice (inovacije, patenti)** ali **storitve (raziskava trga)**. Vrednost nedenarnega vložka morajo družbeniki oceniti v denarju (*npr. stavbe, stroje,...*).

Pogodba o ustanovitvi družbe velja med družbeniki takoj, v razmerju do tretjih oseb pa šele z vpisom v sodni register. Prijava družbe v sodni register mora vsebovati: priimek, ime, poklic in bivališče vsakega družbenika ter firmo družbe in sedež.

Firma družbe z neomejeno odgovornostjo mora vsebovati priimek vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več in označbo d.n.o.

Primer:

TKALEC, tekstilna indistrija, d.n.o., Jože Turk in ostali

---

ime firme   dejavnost   označba   ime družbenika

V ustanovitveni pogodbi se določijo tudi pravice in obveznosti družbe.

Družbenik ima naslednje **pravice**:

- da vpogleda v poslovne knjige, listine,...
- do poslovedenja; se seznanja z zadevami družbe,
- do zastopanja,

- do delitve dobička. Dobiček se praviloma izračuna ob zaključku poslovnega leta. Delimo ga na dva dela (družbeniki se lahko dogovorijo tudi drugače):
  - **prvi del:** vsi družbeniki imajo pravico, da se jim izplača dobiček v razmerju 5% glede na nominalno vrednost njihovega vložka v družbo,
  - **drugi del:** če po prvi delitvi ostane dobiček, se ga med družbeniki enako razdeli.

Zakon ne predvideva, da bi se ta dobiček moral izplačati, ampak se lahko pripiše ustanovitvenemu kapitalu. Gre v bistvu za dispozitivno normo, kjer se družbeniki sami odločajo o delitvi dobička. Družbenik ima pravico, da si iz blagajne družbe izplača do 5% svojega deleža dobička. Ta dobiček si lahko izplača, kadar želi.

Obveznosti družbenikov pa so:

- vsak družbenik mora vplačati svoj vložek, kot je bilo dogovorjeno v ustanovitveni pogodbi, če ga družbenik ne izplača ima družba pravico od njega izterjati delež z zamudnimi obrestmi,
- družbenik mora poročati družbi katere posle je sklenil in o tem mora tudi pripraviti obračun poslov,
- družbenik mora vplačati v družbo vsa plačila, ki jih je pridobil s poslom, drugače lahko družba zahteva izterjavo z zamudnimi obrestmi,
- družbenik mora ravnati s skrbnostjo, kot da bi nastopal v lastnih zadevah.

ODNOSI MED DRUŽBENIKI

Gre za notranja razmerja med družbeniki, ki v skladu z družbeno (ustanovitveno) pogodbo temeljijo na načelih:

- *enako obravnavanje družbenikov:* vsi družbeniki morajo biti enako obravnavani pri poslovanju družbe,
- *dolžnost skrbnega ravnanja:* nalaga vsakemu družbeniku dolžnost izpolnjevanja prevzete obveznosti s skrbnostjo kot v lastnih zadevah,
- *prepoved konkurence:* prepoved se nanaša na konkurenco med družbo in družbeniki,
- *skupno vodenje poslov:* vodenje poslov pomeni organiziranje poslov, s katerimi se uresničujejo skupni cilji,
- *medsebojni nadzor:* družbeniki imajo pravico opravljati nadzor nad poslovanjem družbe (vpogled v družbene knjige, listine, dokumentacijo,...).

PРАВNA RAZMERJA DRUŽBENIKOV DO TRETJIH OSEB

V okviru razmerij družbenikov do tretjih oseb je še posebej pomembno *zastopanje* ter *odgovornosti* družbenikov za obveznosti družbe nasproti tretjim osebam in ravnanje družbenikov v primeru plačilne *nesposobnosti ali prezadolženosti* družbe.

Za **zastopanje** družbe je pooblaščen vsak družbenik, če s pogodbo ni drugače določeno. Pooblastilo za zastopanje je praviloma neomejeno. Za skupno zastopanje pooblaščen družbeniki lahko pooblastijo posameznega družbenika, da opravi določene posle.

Za **obveznosti** družbe so upnikom odgovorni vsi družbeniki. Družba odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Odgovornost družbenikov v odnosu do družbe in upnikov je *subsidiarna*, odgovornost med družbeniki pa je *solidarna*.

IZSTOP DRUŽBENIKA

Če družbenik s poslovanjem družbe ni zadovoljen lahko izstopi iz družbe. Družbenik lahko odpove družbeno pogodbo **na koncu poslovnega leta**, če odpoved pisno sporoči drugim družbenikom **vsaj 6 mesecev pred izstopom**.

Če obstaja kakršenkoli razlog lahko družbenik s tožbo zahteva prenehanje družbe (ostali družbeniki se lahko branijo z nasprotno tožbo in zahtevajo izločitev družbenika).

Če gre za izstop ali izključitev družbenika, se predpostavlja, kot da bi družba prenehala delovati in se ugotovi tržna vrednost družbe. S tem se določijo tudi deleži posameznih družbenikov. Družbenik, ki je izstopil ali je bil izključen, ima pravico zahtevati izplačilo njegovega deleža.

Družbeniki za obveznosti družbe odgovarjajo tudi po prenehanju družbe, in sicer **še 5 let** po izbrisu družbe iz registra.

PRENEHANJE DRUŽBE

Družba z neomejeno odgovornostjo preneha:

- s potekom časa, za katerega je bila ustanovljena,
- s sklepom družbenikov,
- s stečajem,
- s smrtjo oziroma prenehanjem družbenika, če družbena pogodba ne določa drugače,
- z odpovedjo,
- na podlagi sodne odločbe,
- če se število družbenikov zmanjša pod dva (razen če družbenik v roku enega leta prilagodi družbo pogojem, ki jih zahteva zakon ali pa lahko nadaljuje dejavnost kot podjetnik – s.p.).

Družba lahko preneha z:

- **likvidacijo** ali
- **stečajem**.

3 KOMANDITNA DRUŽBA (k.d.)

Komanditna družba je družba dveh ali več oseb, v kateri najmanj en družbenik odgovarja za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem (komplementar), medtem ko najmanj en družbenik za obveznosti družbe ne odgovarja (komanditist).

Komplementar – eden ali več osebno odgovornih družbenikov, ki odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem.

Komanditist – eden ali več družbenikov, ki sicer vložijo sredstva v družbo, vendar osebno ne odgovarjajo za obveznosti družbe.

Komanditna družba je posebna vrsta družbe z neomejeno odgovornostjo. Za komanditna družbo, če ni drugače določeno, se uporabljajo enake določbe kot pri družbi z neomejeno odgovornostjo.

USTANOVITEV KOMANDITNE DRUŽBE

Komanditna družba se tudi ustanovi s pogodbo. Pogodba mora biti sklenjena med najmanj enim komanditisom in enim komplementarjem. Komplementar in komanditist ne sme biti ista oseba. Tako kot pri d.n.o. tudi pri komanditni družbi v pogodbi označimo vse statusnopravne značilnosti družbe. Pomembna lastnost pogodbe je, da mora obvezno vsebovati podatke o komanditistih in višini njihovih vložkov ter število komanditistov. Namreč, če ne navedemo teh podatkov se družba ne more vpisati v sodni register.

Firma komanditne družbe mora vsebovati priimek vsaj enega komplementarja. Imena komandistov ne sme biti v firmi.

Primer:

SONČEK, solarni sistemi, k.d., F. Perko in ostali

---

ime firme   dejavnost   označba   komplementar

PРАВNA RAZMERJA MED DRUŽBENIKI

Pravna razmerja med družbeniki se določa z družbeno pogodbo.

Komanditist ni upravičen voditi poslov.

Družbeniki imajo tudi do delitve dobička v dveh delih, in sicer:

- **prvi del:** vsi družbeniki imajo pravico, da se jim izplača dobiček v razmerju 5% glede na nominalno vrednost njihovega kapitalskega vložka,
- **drugi del:** če je dobička več, se ta deli sorazmerno v vložkom družbenika.

Dobiček se prepisuje deležu posameznega družbenika s tem, da pri komplementarju to pomeni povečanje njegovega deleža. Pri komanditistu pa je to pomembno zaradi njegove pravice do plačila dobička. Komanditist, ki še ni vplačal celotnega vložka ni upravičen do dobička in se njegov dobiček pripisuje toliko časa, dokler ne doseže osnovnega vložka.

Če pride do izgube se ta deli sorazmerno z vloženim kapitalom.

Komanditist ima tudi pravico do nadzora nad poslovanjem komanditne družbe. Ta nadzor je nekoliko drugačen kot pri d.n.o. Komanditist, ki ne sodeluje pri upravljanju in zastopanju družbe ima ob zaključku tekočega leta pravico, da mu komplementar izroči poslovno poročilo iz katerega je razvidno poslovanje družbe. Takrat ima komanditist tudi pravico do vpogleda v poslovne listine, knjige, dokumentacijo,... Če mu komplementar ne izroči poročila o poslovanju družbe lahko komanditist to doseže s sodno nalogo.

PРАВNA RAZMERJA DRUŽBENIKOV DO TRETJIH OSEB

Najbolj pomemben v družbi je seveda **komplementar**, ki tudi vodi družbo, ima poslovodno funkcijo in družbo tudi zastopa (zakoniti zastopnik). Komplementar odgovarja za obveznosti družbe neomejeno subsidiarno.

Komanditist ne more voditi družbe, in jo ne more tudi zastopati kot zakoniti zastopnik, lahko pa se mu podeli prokura. Komanditist tudi ne odgovarja za obveznosti družbe. Komanditist odgovarja le takrat, če še ni vplačal celotnega vložka. Upniki ne morejo od komanditista, saj so njegove obveznosti do družbe izpolnjene s celotnim vplačilom vložka.

Družba odgovarja z vsemi sredstvi, torej s sredstvi komanditista in komplementarja. Riziko komanditista je, da to kar vloži v družbo, lahko izgubi.

PRENEHANJE KOMANDITNE DRUŽBE

Komanditna družba preneha na podlagi enakih razlogov kot pri družbi z neomejeno odgovornostjo.

Smrt komanditista ali njegovo prenehanje ne povzroči prenehanje družbe, razen če v družbeni pogodbi ni drugače določeno.

Po smrti komanditista družba nadaljuje poslovanje z dediči umrlega komanditista ali pa brez njega če dediči ne želijo prevzeti vlogo komanditista.

Če pa umre ali preneha edini komplementar v družbi, družba preneha.

4 DVOJNA DRUŽBA

Dvojna družba je po zakonski opredelitvi komanditna družba, v kateri je edini komplementar družba in v kateri ni osebno odgovornih družbenikov, oziroma so vsi komplementarji kapitalske družbe.

Gre v bistvu za poseben tip komanditne družbe; družba v družbi. Dvojna družba je lahko ustanovljena za *določen* ali *nedoločen* čas. Dvojna družba je v bistvu osebna družba, v kateri je komplementar pravna oseba v obliki kapitalske družbe. Obe družbi sta pravno ločeni in samostojni ter lahko opravljata enake ali različne dejavnosti.

V praksi se najbolj pogosto ustanavljajo dvojne družbe tako, da v vlogi komplementarja nastopa d.o.o., ki sklene pogodbo o ustanovitvi k.d. s komanditistom, ki je tudi družbenik d.o.o. Razlogi pa so predvsem v davčni sferi, saj so osebne družbe manj obremenjene z davki kot kapitalske.

Dvojna družba je najbolj fleksibilna, najmanj rizična, najcenejša in zlasti primerna za družinska podjetja. Prednosti:

- lažje se zbere potrebni osnovni kapital,
- komplementar trajno živi,
- ni nevarnosti odpovedi ali izločitve družbenika,
- vodstvo in upravljanje je pri isti osebi,
- ni osebne odgovornosti za obveznosti družbe,
- komplementarja je lažje nadomestiti,
- manj težav j pri dedovanju.

Dvojna družba je lahko mala, srednja ali velika.

Zakon prepoveduje, da bi se d.d., d.o.o. in k.d.d. preoblikovale v dvojno družbo. Prav tako dvojna družba ne sme biti komplementar v komanditni družbi. Dvojna družba tudi ne sme ustanavljati dvojnih družb.

Dvojna družba se pojavlja z **dvojno firmo**, in sicer:

- firmo komplementarja in
- firmo k.d.

(ime + dejavnost + d.o.o. + dejavnost + k.d.)

V firmi dvojne družbe mora biti označba dejavnosti družbe in vsebovati mora tudi firmo komplementarja. V pravnem prometu mora dvojna družba na svojih poslovnih listinah navajati poleg firme družbe tudi ime poslovodje komplementarja, če je komplementar d.o.o., oziroma članov uprave, če je komplementar d.d.

Za dvojno družbo je tudi značilno, da ima kar tri organe:

- skupščino družbenikov,
- komplementarja kot poslovodjo,
- skupščino glavne družbe.

5 TIHA DRUŽBA (t.d.)

Tiha družba nastane s pogodbo. Gre p za posebno obliko osebne družbe, ki nima statusa pravne osebe. V pravnem prometu nastopa vedno pod firmo nosilca družbe. Tiha družba se tudi ne vpiše v sodni register.

USTANOVITEV TIHE DRUŽBE

Tiha družba nastane s sklenitvijo pogodbe med obstoječo osebno ali kapitalsko družbo (**nosilec tihe družbe**) in drugim subjektom, ki je lahko fizična ali pravna oseba (**tihi družbenik**). Tihi družbenik s premoženjskim vložkom v podjetje koga drugega (nosilca tihe družbe) pridobi pravico do udeležbe pri njegovem dobičku. Tihi družbenik praviloma ni znan javnosti. Napisan je samo v pogodbi. Če bi bil tihi družbenik znan, bi moral upnikom za obveznosti nosilca tihe družbe solidarno odgovarjati z vsem svojim premoženjem.

Na koncu vsakega poslovnega leta mora nosilec tihe družbe izračunati dobiček oziroma izgubo in tihemu družbeniku izplačati dobiček, ki mu pripada glede na njegov vložek. tihi družbenik ima pravico od nosilca tihe družbe zahtevati vpogled v letno poročilo, poslovne knjige, listine,... Če mu nosilec tihe družbe ne omogoči vpogleda, se to doseže po sodni poti.

PRENEHANJE TIHE DRUŽBE

Tiha družba preneha:

- s potekom časa, za katerega je bila ustanovljena,
- s sporazumom med nosilcem in tihim družbenikom,
- z opustitvijo dejavnosti tihe družbe,
- s smrtjo oziroma prenehanjem nosilca tihe družbe,
- z odpovedjo tihega družbenika,
- na podlagi sodne odločbe.

KAPITALSKE DRUŽBE

6 DELNIŠKA DRUŽBA (d.d.)

Delniška družba je po svojem gospodarskem in pravnem pomenu na prvem mestu oziroma najpomembnejša trgovinska družba, ne le med kapitalskimi družbami, temveč med trgovinskimi družbami nasploh.

6.1 VREDNOSTNI PAPIRJI

Vrednostni papir je pisna listina, s katero se izdajatelj zavezuje, da bo na njej zapisane obveznosti izpolnil v roku in na način, ki ga določa zakon imetniku vrednostnega papirja.

Vrednostne papirje delimo po različnih kriterijih.

Glede na dospelje vrednosti, jih delimo na:

- **kratkoročne** v. p.: veljajo do enega leta,
- **dolgoročne** v. p.: veljajo več kot eno leto.

Glede na lastništvo, jih delimo na:

- **javne** v. p.: izdaja jih država, so najbolj varni, ker država najverjetneje ne bo propadla
- **zasebne** v. p.: izdajajo jih različni gospodarski subjekti.

Delimo pa jih tudi na:

- **dolžniški (obligacijski)** v. p.: obveznice, komercialni zapisi, menice, čeki,
- **lastniški** v. p.:
  - **članski** oziroma obligacijski v. p.: delnice,
  - v. p. s **stvarno-pravnimi pravicami**: nam dajejo lastninsko pravico na stvareh (skladiščnica, tovorni list,...)

OBVEZNICE

Obveznice so posojila, ki jih najamejo veliki dolžniki z dovoljenjem države pod pogoji, ki jih sami določijo, in sicer tako, da izdajo potrdila o delnih zadolžitvah.

Dolžniki (izdajatelji) so lahko država, občine, velika podjetja. Izdajatelj se obveže, da bo **upniku** dajal obresti in odplačal posojilo najpozneje do dogovorjenega roka. Torej donos obveznic so **obresti**, ki so praviloma višje, kot če bi denar naložili v banko. Obveznice pa so seveda bolj rizične, kot naložba denarja v banko.

Obveznica je *dolžniški* in *dolgoročni* vrednostni papir, ker je rok zapadlosti večji od enega leta. Z obveznicami želi izdajatelj zbrati finančna sredstva v obliki posojila. Poznamo več vrst obveznic, kot so: državne, komunalne, hipotekarne in podjetniške obveznice. Najbolj varna naložba so državne obveznice.

IZDAJATELJ

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - zbere lahko velika finančna sredstva, - ni odvisen le od enega posojilodajalca (banke), - podjetju ni potrebno deliti upravljanja z drugimi. 	<ul style="list-style-type: none"> - veliko posameznih tudi majhnih izdajateljev, - izposojena sredstva mora vrniti.

KUPEC

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - manjše tveganje, varnejša naložba, - sodelujejo lahko tudi mali vlagatelji, - obresti so praviloma višje od bančnih. 	<ul style="list-style-type: none"> - nižja donosnost kot pri drugih v. p., - denar imamo vezan do roka zapadlosti.

DELNICE

Delnica je vrednostni papir, ki izpričuje solastništvo v podjetju, organiziranem kot delniška družba. Osnovni kapital delniške družbe je razdeljen na *delnice*.

Delnica je *lastniški* vrednostni papir. Delničar je lastnik delnic, ne pa lastnik podjetja!!

Izdajatelj z delnicami pridobi sredstva, ki mu jih ni potrebno vračati. Sredstva, ki jih izdajatelj zbere lahko porabi kot ustanovitveno glavnico ali pa kot razširitev poslovanja. Vlagatelj (delničar) pridobi z nakupom delnic pravico do solastništva družbe. Za vlagatelja je delnica trajna naložba, s tem pridobi lastniški delež, delnico pa lahko hitro spremeni v denar, tako, da jo proda. Naložba v delnice je tvegana, a bolj donosna.

Delničar, ki je delnice vpisal, jih mora tudi plačati. Pri tem imamo dva akta:

- **vpis delnice:** s tem se zavezujemo, da bomo dejansko prevzeli delnice in jih tudi vplačali,
- **akt dejanskega vplačila:** delničar mora vpisano delnico vplačati v predpisanih rokih, če ne vplača nastopi njegova obveznost. Družba lahko delničarja tudi toži.

Družba lahko tudi odvzame delnice z vsemi do tedaj že vplačanimi zneski, ta postopek se imenuje *kaducitetni postopek* (gre za postopek s katerim lahko delniška družba pride do kapitala lastnika delnic).

IZDAJATELJ

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - pridobi lahko velika finančna sredstva, ki mu jih ni potrebno vrniti, - podjetje, ki izdaja delnice in z njimi trguje na borzi si poveča ugled.	<ul style="list-style-type: none"> - prevzemi drugega podjetja (sovražni,...), - nihanje cene delnice na borzi.

KUPEC

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - dobiš lahko pravico do nadzora, odločanja, glasovanja in dividend, - velika likvidnost delnice, - možnost špekulacije.	<ul style="list-style-type: none"> - tveganje je visoko, - lahko izgubiš ves vložek v primeru stečaja, - delničarji imajo pomanjkljivo znanje o delnicah.

VRSTE DELNIC

Delnice se lahko delijo na:

- **materializirano obliko:** delnica v obliki papirja,
- **nematerializirano obliko:** računalniška oblika delnic – zanje skrbijo posebne klirniško depotne družbe.

Delitev delnic po obliki:

- **imenske:** so delnice, ki se glasijo na ime lastnika.
- **prinosniške:** so delnice, kjer ne poznamo lastnika. Vse pravice take delnice uveljavlja, tisti, ki jo prinese.

Delitve delnic po vsebini:

- **navadne:** imajo vse splošne lastnosti in so najbolj tvegane,
  - prinašajo pravico do udeležbe pri upravljanju družbe
  - pravico do dela dobička (dividenda)
  - pravico do ustreznega dela preostalega premoženja po likvidaciji/stečaju družbe
- **prednostne:**
  - prinašajo fiksno dividendo, določeno v odstotku od nominalne vrednosti
  - imetniki dobijo dividendo od izplačano prej kot lastniki navadnih delnic
  - običajno ne sodelujejo pri upravljanju družbe
  - **kumulativne (zbirne) prednostne delnice:** glavna prednost teh delnic je v tem, da ima delničar pravico do dobička, tudi če ga ni. Dobički se seštevajo in se izplačajo za nazaj, ko so izkazani.
  - **participativne (udeležbene) prednostne delnice:** delničarji so upravičeni poleg fiksne dividende, ki jo prinaša prednostna delnica, tudi do dobička, ki se izplača navadnim delničarjem.

Delnice delimo tudi na čas izdaje:

Po tej delitvi je lahko delnica **ustanoviteljska** (delnica prve emisije) in **delnica naslednjih emisij**.

DELI DELNIC

Delnica je sestavljena iz treh delov, in sicer:

1. **plašč**: na tem delu delnice se navedejo vse sestavine delnice, ki pa so naslednje:
  - oznako, da je delnica in razred delnice,
  - firmo in sedež izdajatelja delnice,
  - firmo oziroma ime kupca oziroma oznako, da se delnica glasi na prinosnika,
  - skupno vrednost celotne izdaje delnic,
  - nominalno vrednost delnice (*znaša 1.000 tolarjev, višji zneski se glasijo na večkratnik 1000 tolarjev*),
  - roke za izplačilo dividend,
  - kraj in datum izdaje, serijsko številko,
2. **kuponska pola**: gre za kupone za izplačilo dividend. Na vsakem kuponu je napisano k kateri delnici spada.
3. **talon**: s tem delom delnice imetnik delnice uveljavlja pravico do nove kuponske pole za izplačilo dividend.

PRAVICE DELNIČARJEV

Delnica daje delničarjev dvoje vrste pravic:

premoženjske pravice:

- pravica razpolaganja z delnico: delničar z nakupom delnic postane lastnik delnic, ne pa lastnik premoženja delniške družbe. Delnico lahko prodamo komurkoli. Z delnicami se trguje na borzi – sekundarni trg. Cena delnice je odvisna od ponudbe in povpraševanja po njih.
- pravica do dividende: delnice nam prinašajo tudi delež v dobičku, ki se imenuje **dividenda**
- pravica do prednostnega nakupa novih emisij delnic: delničar ima pravico do nakupa novih emisij delnic in njegov položaj je privilegiran (najprej jih morajo ponuditi delničarjev kasneje drugim zainteresiranim kupcem)
- pravica delničarja do likvidacijskega deleža: sredstva, ki ostanejo ob prodaji družbe se v enakem delu, kot je število delnic razdelijo med delničarje

članske pravice:

- pravica do glasovanja: delničar ima pravico do upravljanja, nadzora in glasovanja. Velja pravilo **ena delnica en glas**.
- pravica do obveščnosti: delničar ima pravico, da je obveščen o poslovanju družbe, nima pa pravice do vpogleda do poslovnih listin, knjig, dokumentacije. Delničarje o poslovanju družbe obvešča uprava.

6.2 ZNAČILNOSTI DELNIŠKE DRUŽBE

Delniška družba je družba, ki ima **osnovni kapital** (osnovno glavnico) razdeljen na *delnice*. Delniška družba odgovarja upnikom za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem, delničarji pa za obveznosti družbe upnikom ne odgovarjajo.

USTANOVITEV DELNIŠKE DRUŽBE

Delniško družbo lahko ustanovi **ena ali več** fizičnih ali pravnih oseb (ustanovitelji), ki sprejmejo *statut*. Statut je ustanovitveni akt, s katerim se ustanovi delniška družba. Osnovni kapital je pri delniški družbi določen.

Osnovni kapital je najmanj **6,000.000 tolarjev**.

Osnovni kapital in delnice se glasijo na nominalne zneske, izražene v tolarjih. Najnižji **nominalni znesek delnic je 1.000 tolarjev**. *Višji nominalni zneski se morajo glasiti na večkratnik 1000 tolarjev*. Osnovni kapital lahko kasneje tudi povečujemo z izdajo novih emisij delnic.

Statut je torej osnova za ustanovitev delniške družbe, kakor pri osebnih družbah družbena pogodba. Statut mora biti izdelan v obliki notarskega zapisa, vsebovati mora:

- **ime** in prebivališče oziroma firmo in sedež vsakega ustanovitelja,
- **firmo** in **sedež** družbe,
- **dejavnosti** družbe,
- **znesek osnovnega kapitala, nominalno in emisijsko vrednost delnic**, število delnic vsake nominalne vrednosti, če je razredov delnic več tudi razred delnic in število delnic v vsakem razredu,
- ali se **delnice** glasijo **na prinosnika** ali **na ime**,
- **število članov uprave in nadzornega sveta**, če ga družba ima, ali akt, v katerem se to število določi,
- **čas trajanja družbe**,
- **način prenehanja** družbe.

Poznamo **dve možni ustanovitvi delniške družbe**, in sicer:

SOČASNA (SIMULTANA) USTANOVITEV

Za to ustanovitev je značilno, da se delniška družba ustanovi, tako, da *vsi ustanovitelji sprejmejo in podpišejo statut ter sami prevzamejo vse delnice*. Družba se po tem načinu ustanovi, ko ustanovitelji prevzamejo vse delnice.

Delnice se lahko vplačajo v **denarju** ali s **stvarnimi vložki**. Ustanovitelji morajo obvezno vsaj **tretjino osnovnega kapitala prispevati v denarju**. Na vsako delnico, ki se plača v denarju mora biti pred vpisom delniške družbe v register vplačano najmanj **25%** njene nominalne vrednosti.

Ko je vplačan določen delež osnovnega kapitala, ustanovitelji imenujejo **prvi nadzorni svet** delniške družbe (člani so imenovani le do prve skupščine) in **finančnega revizorja**. Zatem nadzorni svet imenuje **člane uprave** delniške družbe.

Ustanovitelji morajo sestaviti pisno poročilo o poteku ustanovitve delniške družbe (**ustanovitveno poročilo**). V tem poročilu se pojasni na kakšen način so bili družbi zagotovljeni varni vložki, na podlagi katerih pravnih aktov je družba pridobila le-te, kako je prišla do poslovne stavbe, strojev, opreme in povedati mora kakšni so bili ustanovitveni stroški in s čem so povezani.

Ko je pripravljeno to poročilo se oblikuje **ustanovitvena revizija** delniške družbe. Z ustanovitveno revizijo se ugotavlja ali je bil pravilen postopek o ustanovitvi delniške družbe, ali so zagotovljena sredstva za ustanovitev in ali se lahko družba vpiše v register. Člani te revizije so lahko kar organi delniške družbe (nadzorni svet ali uprava), razen če niso bili člani deležni kakšnih ugodnosti družbe. V tem primeru imenuje člane revizije sodišče. Delniška družba, kakor ostale družbe, nastane in lahko začne sklepati posle z vpisom v sodni register. Poleg splošnih podatkov se v register vpiše tudi:

- višina osnovnega kapitala,
- dan sprejetja statuta,
- imena in naslovi članov uprave,
- trajanje družbe, če je ustanovljena za določen čas,
- upravičenja članov uprave za zastopanje.

POSTOPNA (SUKCESIVNA) USTANOVITEV

Za to ustanovitev je značilno, da ustanovitelji sami nimajo dovolj kapitala, da bi prevzeli vse delnice, zato se lahko družba ustanovi tudi tako, da se delnice vpisujejo na podlagi oglasa z vabilom k **javnem vpisu delnic (prospekt)**.

Ustanovitelji sprejmejo statut, objavijo prospekt in prevzamejo del delnic. V prospektu želijo investitorji vse zainteresirane investitorje prepričati o dobri naložbi z nakupom njihovih delnic. Kaj vse mora biti predpisano v prospektu določa poseben predpis. Vsebovati mora:

- število, vrsto in razred delnic,
- kraj, kjer se delnice vpisujejo,
- začetek in konec vpisovanja delnic,
- koliko je potrebno plačati za vpisane delnice pred vpisom družbe v register,
- način sklica ustanovne skupščine,
- ime, poklic in prebivališče oziroma firmo in sedež ustanoviteljev družbe.

V nadaljevanju so pomembne faze postopka ustanovitve delniške družbe. **Faze so:**

1. ustanovitelji **sprejmejo statut**, objavijo prospekt ter prevzamejo del delnic,
2. **vpisovanje delnic na podlagi javnega razpisa** pri pooblaščenih bankah (*na vpogled morajo biti vpisnikom: statut, poročila ustanoviteljev in revizorjev ter prospekt*). Rok za vpisovanje in vplačilo lahko traja največ *3 mesece*.,
3. če javni razpis ni v celoti uspel, lahko ustanovitelji v nadaljnjih **15 dneh sami prevzamejo in vplačajo** še nevpisane in nevplačane delnice.,
4. če pa je vpisovanje uspelo morajo ustanovitelji v 15 dneh po preteku roka za vpisovanje delnic **razdeliti delnice med vpisnike**,

5. če ustanovitev ni uspela, potem morajo ustanovitelji v 15 dneh z oglasom pozvati vpisnike, da dvignejo vplačane zneske,
6. zadnja faza je **sklic ustanovne skupščine**, ki se opravi najkasneje v *dveh mesecih* po preteku roka za vpisovanje delnic. Ustanovitelji skličejo skupščino z oglasom. Delničarji imajo pravico do vpogleda v statut, poročilo ustanoviteljev, revizorjev, vpisnice, poročilo o ustanovitvenih stroških, sezname razdelitve delnic, ki so bile vpisane,...

Sklic ustanovne skupščine je posebnost sukcesivne ustanovitve delniške družbe. Namenjena je temu, da se sestanejo vsi vpisniki delnic in skupaj preverijo postopek ustanovitve in sprejmejo nekaj sklepov, ki so nujno potrebni za registracijo družbe. Praviloma se skliče na sedežu družbe. Zanj je predpisana sklepčnost v višini navadne večine vseh delnic. Če je predvidena izdaja delnic različnih razredov, potem je potrebna tudi večina delnic vsakega razreda. Če ustanovna skupščina ni sklepčna, se skliče nova skupščina v roku 15 dneh. Na skupščini daje **vsaka delnica en glas**. Ko se sprejmejo vsi sklepi delniške družbe, se družba lahko vpiše v sodni register in s tem tudi pravno-formalno nastane.

ORGANI DELNIŠKE DRUŽBE

Pri oblikovanju organov delniške družbe sta se razvila in utrdila dva sistema:

- **dvotirni sistem upravljanja in**
- **enotirni sistem upravljanja.**

Med obema je pomembna razlika v tem, ali se med delničarji kot lastniki ter direktorjem oziroma direktorji kot poslovnim organom oblikuje še vmesni organ (nadzorni svet), ki prevzema funkcijo delničarjev kot lastnikov pri imenovanju, kontroli ter odpoklicu direktorja.

Zakon o gospodarskih družbah predvideva pri delniški družbi bodisi enotirno bodisi dvotirno strukturo upravljanja organov. To vprašanje delničarji določijo v samem statutu delniške družbe. Obstaja pa izjema za velike delniške družbe oziroma za nekatere delniške družbe s posebnimi značilnostmi, za katere zakon predvideva dvotirni sistem, torej mora imeti družba tudi nadzorni svet. **Delniška družba mora imeti nadzorni svet:**

- če dosega njen **osnovni kapital 410 milijonov tolarjev**, ali
- če je poprečno letno **število zaposlenih večje od 500**, ali
- če je bila družba **ustanovljena sukcesivno**, ali
- če se njene **delnice uvrščene na borzi**, ali
- če je število delničarjev družbe **večje od 100**.

Če družba nima nadzornega sveta, se s statutom določi, katere pristojnosti nadzornega sveta izvršuje skupščina oziroma drugi organi družbe.

Poslov delniške družbe ne vodijo sami delničarji (družbeniki), kot je to mogoče pri osebnih družbah, vendar je to prepuščeno posebnim organom delniške družbe:

1. **uprava**,

2. **nadzorni svet,**
3. **skupščina.**

V nadaljevanju so opisani vsi trije organi delniške družbe.

1. UPRAVA

Uprava je organ, ki združuje dve funkciji, to je funkcijo posloводства ter funkcijo zastopanja delniške družbe. **Funkcija posloводства** se nanaša na notranja razmerja (vodenje poslov, neposredno in tekoče vodstvo), medtem ko gre pri **funkciji zastopanja** za razmerja navzven (pravna razmerja s tretjimi osebami).

Uprava ima lahko **enega ali več članov** (direktorjev). Če družba nima nadzornega sveta mora imeti uprava najmanj tri člane. Število članov je določeno v statutu delniške družbe. Če se imenuje v delniški družbi več članov, se mora eden izmed njih imenovati za predsednika uprave. Član uprave je lahko vsaka neomejeno poslovno sposobna fizična oseba, razen osebe:

- ki je bila pravnomočno obsojena zaradi kaznivega dejanja zoper gospodarstvo, delovno razmerje, socialno varnost, pravni promet,... in sicer za obdobje petih let po pravnomočnosti sodbe, vendar ne prej kot dve leti po prestani kazni zapora,
- ki je bil izrečen varnostni ukrep prepovedi opravljanja poklica.

Član uprave je lahko tudi tuja fizična oseba, s tem da mora biti večina članov uprave državljanov Republike Slovenije. *Zelo pomembno je, da član uprave ne more biti pravna oseba!!!* Za člana uprave ni nujno, da je delničar. Član uprave ne more biti hkrati član uprave in član nadzornega sveta.

Člane uprave in predsednika *imenuje nadzorni svet* za dobo **največ petih let** z možnostjo neomejenega ponovnega imenovanja. Če delniška družba nima nadzornega sveta člane uprave in predsednika imenuje skupščina delniške družbe.

Uprava **vodi** delniško družbo v dobro družbe, samostojno in na lastno odgovornost. V enotirnem sistemu pripada pristojnost vodenja poslov družbe odboru direktorjev, ki nato izvajanje svojih pristojnosti delegira na izvršilne organe. V dvotirnem sistemu pa je uprava tudi izvršilni organ in svojih pristojnosti ne more delegirati na posamezne člane uprave in ne na druge organe oziroma osebe. Glavne naloge uprave so:

- določanje in uresničevanje poslovne politike,
- načrtovanje in razvoj,
- organizacija in nadzor poslovanja,
- kadrovska politika in zaposlovanje,
- finančna politika,
- vodenje poslovnih knjig.

Uprava je za svoje delo neposredno odgovorna nadzornemu svetu, in nadzorni svet lahko kadarkoli tudi razreši upravo. Če je uprava nepravilno razrešena ima pravico do odškodnine v višini 24-ih plač. Osebe iz uprave po prenehanju delovnega razmerja ne smejo še najmanj dve leti iti v konkurenčno podjetje ali ustanoviti lastnega

podjetja. Člani uprave so tudi za svoje delo odgovorni in če povzročijo škodo družbi, odgovarjajo za nastalo škodo.

2. NADZORNI SVET

Nadzorni svet je organ delniške družbe, ki izvaja nadzorstvo nad vodenjem poslov družbe. Nadzorni svet ni obvezen organ, je pa določen za tako imenovane velike delniške družbe, ki ga morajo obvezno imeti, po zakonu. Kriteriji, ki jih morajo izpolnjevati te delniške družbe, ki morajo imeti obvezno nadzorni svet, je omenjen že v uvodnih besedah *organov delniške družbe*.

Pri opravljanju funkcije nadzorstva lahko nadzorni svet pregleduje in preverja knjige in dokumentacijo družbe, njeno blagajno, njene vrednostne papirje in zaloge blaga ter druge stvari. Najpomembnejša pristojnost nadzornega sveta je ***imenovanje in odpoklic uprave***.

Nadzorni svet je kolektivni organ, ki ga morajo sestavljati najmanj trije člani. Točno število članov je drugače določeno v statutu. Nadzorni svet ima dve vrsti članov, in sicer:

1. člane, ki zastopajo interese delničarjev in
2. člane, ki so predstavniki delavcev v družbi in prek katerih se uresničuje sodelovanje delavcev pri upravljanju v organih družbe.

Predstavnike delavcev, ki so člani nadzornega sveta, izvoli in odpokliče svet delavcev in s tem seznanj skupščino družbe.

Član nadzornega sveta je lahko neomejeno poslovno sposobna fizična oseba (*član ne more biti pravna oseba*). Pri imenovanju članov veljajo določene omejitve, torej član nadzornega sveta ne more biti:

- član uprave družbe,
- član uprave od družbe odvisne družbe,
- član uprave druge kapitalske družbe, v katere nadzornem svetu je član uprave te družbe.

Posamezna fizična oseba ne more biti član nadzornega sveta v več kot **petih nadzornih svetih**.

Člane nadzornega sveta, ki zastopajo interese delničarjev, imenuje skupščina družbe. Člani nadzornega sveta so izvoljeni za dobo **največ štirih let** in so lahko ponovno izvoljeni. Člani se tudi vpišejo v sodni register.

Nadzorni svet ima tudi izmed svojih članov predsednika nadzornega sveta in najmanj enega namestnika. Za člane uprave nadzornega sveta velja dolžnost skrbnosti in odgovornosti v enaki meri kot za člane uprave, s tem da zanje ni določene posebne konkurenčne prepovedi, kot velja za upravo. Velja pa zanje splošna prepoved konkurence iz splošnega dela Zakona o gospodarskih družbah.

3. SKUPŠČINA

Skupščina je najvišji organ delniške družbe, na kateri delničarji praviloma uresničujejo svoje pravice v zadevah družbe. skupščina odloča o temeljnih vprašanjih družbe, ki se nanašajo na vprašanje rednega poslovanja ter vsakodnevnega vodenja tekočih poslov. Najpomembnejše **naloge (pristojnosti)** skupščine so:

- sprejem letnega poročila,
- uporaba bilančnega dobička,
- imenovanje in odpoklic članov nadzornega sveta,
- podelitev razrešnic članom uprave in nadzornega sveta,
- sprememba statuta,
- ukrepa pri povečanju ali zmanjšanju kapitala,
- odloča o prenehanju družbe ali statusnem preoblikovanju,
- imenuje revizorje.

Skupščino je potrebno sklicati v primerih, določenih z zakonom ali statutom, in takrat kadar je to v korist družbe. Skupščino lahko skličejo **uprava, nadzorni svet** ali **manjšina delničarjev**. Praviloma sklicuje skupščino uprava, ki o tem odloča z navadno večino. Nadzorni svet praviloma ne sklicuje skupščine, to ponavadi zahteva od uprave. Manjšinski delničarji lahko zahtevajo sklic skupščine, če njihov skupni delež dosega **dvajsetino** osnovnega kapitala družbe. Lahko pa pridobijo pooblastilo sodišča za sklic skupščine. Skupščina se skliče na sedežu družbe, če ni drugače določeno s statutom.

Skupščina se mora sklicati najmanj mesec dni pred zasedanjem. Ob sklicu skupščine se mora posredovati dnevni red skupščine, informirati delničarje o zadevah, o katerih se bo odločalo na skupščini. Delničarji imajo pravico do ugovorov nasprotnih predlogov, ki jih posredujejo družbi v roku enega tedna. Na skupščini se vodi zapisnik, ki ga mora potrditi notar v notarskem zapisniku. V roku 24 ur po zaključku skupščine mora uprava delniške družbe poslati registru overjen prepis zapisnika in prilog. Za sprejem skupščinskih sklepov je potrebna večina oddanih glasov delničarjev, razen če zakon ali statut ne določata višje večine ali drugih zahtev.

Razmerje med nadzornim svetom in upravo:

- uprava je podrejena nadzornemu svetu in mu mora poročati o svojem delu,
- uprava poroča nadzornemu svetu o načrtovani poslovni politiki in o pomembnejših usmeritvah družbe,
- uprava poroča nadzornemu svetu o dobičku, ki ga družba ustvarja,
- uprava poroča nadzornemu svetu tudi o pomembnejših finančnih poslih, takšnih, ki lahko vplivajo na donosnost, likvidnost družbe,...

Razmerje med upravo in skupščino:

- uprava ima določene obveznosti do skupščine, saj jo skliče,
- uprava pripravlja gradivo in dnevni red za skupščino,
- uprava predlaga sklepe skupščine,
- uprava je zadolžena za izvajanje sklepov skupščine.

PRENEHANJE DELNIŠKE DRUŽBE

Delniška družba lahko preneha:

- s pretekom časa, za katerega je bila ustanovljena,
- s sklepom skupščine, ki mora biti sprejet z najmanj tričetrtinsko večino zastopanega osnovnega kapitala,
- če uprava ne deluje več kot 12 mesecev,
- če sodišče ugotovi ničnost vpisa,
- s stečajem,
- na podlagi sodne odločbe,
- z združitvijo v kakšno drugo družbo,
- če se zmanjša osnovni kapital družbe pod minimum (torej pod 6 milijonov SIT).

Delniška družba lahko preneha tudi z likvidacijo. Več o likvidacijskem postopku v nadaljevanju.

7 KOMANDITNA DELNIŠKA DRUŽBA (k.d.d.)

Komanditna delniška družba je posebnost med družbami, saj te oblike družbe ne poznajo v vseh državah. Komanditna delniška družba (k.d.d.) je različica kapitalske d.d., ki se vključuje v sistem komanditnih osebnih družb, s tem da je komanditni kapital organiziran kot delniški in razdeljen na delnice.

Komanditna delniška družba je družba, pri kateri najmanj en družbenik odgovarja za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem (komplementar), komanditni delničarji, ki imajo delež v osnovnem kapitalu, pa za obveznosti družbe do upnikov ne odgovarjajo.

Za pravna razmerja med komplementarji in za njihova razmerja do komanditnih delničarjev, zlasti glede upravičenj komplementarjev za vodenje poslov in zastopanje družbe, se smiselno uporabljajo določbe zakona o komanditni družbi.

Za druga vprašanja glede k.d.d. se smiselno uporabljajo določbe o delniški družbi.

Po svoji strukturi je komanditna delniška družba vmesna oblika med komanditno družbo in delniško družbo.

USTANOVITEV KOMANDITNE DELNIŠKE DRUŽBE

Postopek ustanovitve k.d.d. je podoben ustanovitvi d.d. Družba se ustanovi s sprejetjem **statuta**, ki ga mora sprejeti najmanj **pet oseb**. V statutu se navade (poleg osnovnih podatkov):

- osnovni kapital družbe,
- emisijski znesek delnic in, če obstaja več razredov delnic, tudi razred delnic, ki jih prevzamejo komanditni delničarji,
- ime in prebivališče vsakega komplementarja,
- gotovinski in stvarni vložki komplementarjev (navedeni morajo biti po višini in vrsti).

Kot ustanovitelji k.d.d. se štejejo **komplementarji** (*družbeniki, ki odgovarjajo in upravljajo s k.d.d.*) in **komanditni delničarji** (*komanditisti, ki vložijo in prevzamejo delnice*), kar pomeni, da morajo pri ustanovitvi sprejeti in podpisati statut najmanj en komplementar in najmanj štirje komanditni delničarji. Komplementarji imajo po zakonu status članov uprave oziroma direktorjev k.d.d.

Podobno kot pri d.d. ima tudi k.d.d. obvezne organe: upravo, skupščino in fakultativni odbor komanditnih delničarjev. Družba ima lahko tudi nadzorni svet oziroma ga mora imeti v primerih, ki jih določa zakon. Če so komplementarji fizične osebe, opravljajo komplementarji kot člani uprave funkcijo uprave po enakih načelih, kot to velja za d.d.

Obvezni organ k.d.d. je **skupščina**, ki jo sestavljajo komanditni delničarji. Komplementarji nimajo pravice glasovati na skupščini, razen če so udeleženi v osnovnem kapitalu in tudi niso člani skupščine.

8 DRUŽBA Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO (d.o.o.)

Družba z omejeno odgovornostjo je družba, katere osnovni kapital sestavljajo **osnovni vložki** družbenikov. Vrednost osnovnih vložkov je lahko različna. Na podlagi osnovnega vložka, ki ga vplača družbenik, pridobi svoj poslovni delež. Ob ustanovitvi ima lahko družbenik samo en vložek in en poslovni delež. Po registraciji družbe pa lahko družbenik pridobi več osnovnih vložkov in s tem tudi več poslovnih deležev. Za poslovne deleže se ne izda določen papir, kot je to značilno za delnice.

USTANOVITEV DRUŽBE Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO

Družbo lahko ustanovi **ena ali več** fizičnih oziroma pravnih oseb, ki postanejo z ustanovitvijo družbe družbeniki. *Če je ustanovitelj ena oseba gre za enoosebno družbo, za katero zakon določa posebne določbe. Več o enoosebni družbi ob koncu poglavja.* Za obveznosti družbe z omejeno odgovornostjo družbeniki ne odgovarjajo!!

Družba ima lahko največ **50 ustanoviteljev** oziroma **družbenikov**. Večje število ima lahko le izjemoma, če to dovoli minister za gospodarstvo.

Družba se ustanovi s **družbeno pogodbo**, ki mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa in podpisati jo morajo vsi družbeniki. Družbena pogodba mora vsebovati:

- navedbo imena in prebivališča oziroma firme in sedeža vsakega družbenika,
- firmo, sedež in dejavnost družbe,
- navedbo zneska osnovnega kapitala in vsakega osnovnega vložka posebej ter navedbo družbenika za vsak osnovni vložek,
- čas delovanja družbe, če je ustanovljena za določen čas,
- morebitne obveznosti, ki jih imajo družbeniki do družbe.

Osnovni kapital (osnovna glavnica) mora znašati najmanj **2,100.000 tolarjev**, vsak **osnovni vložek** pa najmanj **14.000 tolarjev**.

Osnovni vložek je lahko zagotovljen v **denarju** ali kot **stvarni vložek** (to so lahko premičnine, nepremičnine, pravice in podjetje ali del podjetja), s tem, da mora biti najmanj **tretjina** osnovnega kapitala zagotovljena v denarju.

Pred prijavo za vpis v register mora vsak družbenik vplačati vsaj **četrtno** zneska osnovnega vložka, vsota vseh v denarju vplačanih vložkov pa mora znašati najmanj 1,100.000 tolarjev.

Stvarni vložki morajo biti družbi izročeni tako, da poslovodja lahko z njimi prosto razpolaga. Vplačila denarnih vložkov morajo biti nakazana na bančni račun.

S tem, ko je zbran osnovni vložek sledi vpis družbe v sodni register. Z vpisom v sodni register družba pridobi status pravne osebe. Poslovodja družbe mora za prijavo družbe v sodni register priložiti:

- izvornik ali overjen podpis pogodbe,
- seznam družbenikov in navedbo njihovih vložkov,

- poročilo o stvarnih vložkih, če obstajajo,
- potrdilo banke o depozitu denarnih vložkov,
- poročilo pooblaščenega revizorja o vrednosti stvarnih vložkov.

RAZMERJA MED DRUŽBO IN DRUŽBENIKI

(pravice in obveznosti družbenikov)

Obveznosti družbenika v družbi z omejeno odgovornostjo so naslednje:

1. *plačilo osnovnega vložka*: družbenik mora vplačati vložek bodisi v denarju ali kot stvarni vložek,
2. *ohranjanje osnovnega kapitala*: družbenik mora ohranjati kapital z namenom varstva sposobnosti družbe, da posluje, in varstva upnikov

Poleg dveh temeljnih obveznosti družbenika je potrebno omeniti še stranske, naknadne in zakonske obveznosti družbenika.

Pravice družbenika v družbi z omejeno odgovornostjo so predvsem *premoženjske* in *članske pravice*.

Med premoženjske pravice sodijo zlasti: pravica do poslovnega deleža, pravica do sodelovanja pri dobičku in pravica pri delitvi likvidacijske mase.

Med članske pravice pa se štejejo pravica do upravljanja v organih družbe, pravica do izstopa in pravica do izključitve drugega družbenika ter pravica do informacij o poslovanju družbe in pravica do vpogleda v poslovne knjige.

Izstop družbenika ni njegova zakonska pravica. Takšno pravico lahko vsebuje le družbena pogodba. V sodni praksi se zagovarja stališče, da je iz utemeljenih razlogov družbenik upravičen izstopiti iz družbe, ter da z družbeno pogodbo ni mogoče izključiti te pravice, niti je omejevati, temveč samo podrobneje uredite pogoje in postopek.

Izključitev družbenika: Družbeno razmerje v družbi je trajno, vendar pa družbeniki niso dolžni trpeti drugega družbenika, ki onemogoča uresničevanje skupnih ciljev ali pa škoduje družbi. Zakon omogoča in daje pravico vsakemu družbeniku, da lahko s tožbo zahteva, da se drugi družbenik izključi iz družbe.

UPRAVLJANJE DRUŽBE Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO

Upravljanje družbo je temeljna zakonska, članska in pogodbeno pravica vsakega družbenika. Pravice o upravljanju družbe se lahko določijo v družbeni pogodbi, drugače pa veljajo pravice po zakonu.

Družbeniki odločajo o:

- sprejetju letne bilance stanja in izkaza uspeha in o razdelitvi dobička,
- zahtevi za vlačilo osnovnih vložkov,
- vračanju naknadnih vplačil,
- delitvi in prenehanju poslovnih deležev,
- postavitvi in odpoklicu poslovodij,
- ukrepah za pregled in nadzor dela poslovodij,

- postavitvi prokurista in poslovnega pooblaščenca,
- uveljavitvi zahtevkov družbe proti poslovodjem ali družbenikom v zvezi s povračilom škode, nastale pri ustanavljanju ali poslovođenju,
- zastopanju družbe v sodnih postopkih proti poslovodjem.

Podobno kot ima delniška družba tri organe družbe ima tudi d.o.o. naslednje organe družbe:

1. SKUPŠČINA

Skupščina je najvišji organ družbe, ki oblikuje voljo družbe v obliki skupščinskih sklepov. Družbeniki na skupščini v osnovi urejajo vsa vprašanja v zvezi s finančnimi razmerji družbe, vsebino družbene pogodbe in urejanjem statusa in nadzora nad poslovodstvom. Družbeniki odločajo o vseh vprašanjih upravljanja družbe s sprejemanjem **sklepov** na skupščini družbenikov ali pa tudi s pismenimi izjavami. Skupščini lahko prisostvujejo vsi družbeniki, tudi tistim katerim je pravica glasovanja omejena.

Vsakih **dopolnjenih 14.000 tolarjev osnovnega vložka daje družbeniku en glas**. Za družbenika lahko glasuje tudi pooblaščenec.

Skupščina se skliče s priporočenim pismom, ki ga mora družbenik prejeti najmanj **en teden** pred dnem zasedanja skupščine, priložen mora biti tudi *dnevni red* skupščine. Skupščino praviloma sklicuje poslovodja.

2. NADZORNI SVET

V družbi z omejeno odgovornostjo nadzorni svet **ni obvezen**, razen če se ga določi v družbeni pogodbi ali če tako ne zahteva sam zakon. Drugače veljajo za nadzorni svet v d.o.o. enake določbe kot za nadzorni svet v delniški družbi.

3. POSLOVODJA

Poslovodja (*v delniški družbi je to uprava*) zavzema centralno mesto v družbi. Brez njega sicer družba lahko obstaja, vendar ne mora poslovati. Družba ima lahko enega ali več poslovodij (direktorjev), ki na lastno odgovornost vodijo posle družbe in jo zastopajo. Če ima družba več poslovodij, se mora v družbeni pogodbi določiti ali delujejo skupno ali kot posamični poslovodje. Poslovodja je eden od dveh obveznih organov, ki jih družba mora imeti. Poslovodja je podrejen družbenikom, zlasti, ker ga oni postavijo in odpokličejo, nadzorujejo njegovo delo in mu svetujejo. Če pa ima družba nadzorni svet, ta svet imenuje in odpokliče poslovodjo.

V družbeni pogodbi se določi, da se poslovodjo imenuje za določen čas, ki ne sme biti krajši od dveh let. Ista oseba je lahko ponovno imenovana za poslovodjo.

Skupščina družbenikov lahko kadarkoli odpokliče poslovodjo ne glede na to, ali je imenovan za določen ali nedoločen čas. Razlogi za odpoklic so lahko samo tisti, ki so določeni v pogodbi.

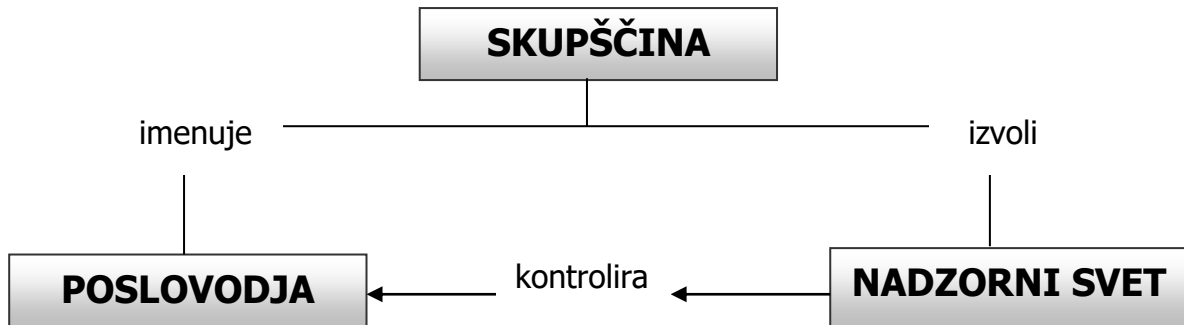
PRENEHANJE DRUŽBE Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO

Družba preneha:

- če preteče čas, za katerega je družba ustanovljena,
- če tako sklenejo družbeniki z vsaj tričetrtinsko večino glasov vseh družbenikov,

- če sodišče ugotovi ničnost vpisa,
- s stečajem,
- s sodno odločbo,
- z združitvijo v kakšno drugo družbo,
- če se osnovni kapital zniža pod zakonsko določen znesek.

ORGANI d.o.o.

DRUŽBA Z ENIM DRUŽBENIKOM (ENOSEBNA DRUŽBA)

Enoosebno družbo ustanovi **samo ena oseba** s tem, da sprejme akt o ustanovitvi v obliki notarskega zapisa. Ustanovitelj je lahko fizična ali pravna oseba. Vsebina akta o ustanovitvi je enaka vsebini družbene pogodbe, s tem da akt o ustanovitvi ne ureja razmerij med družbeniki, ker jih ni, temveč le razmerja med družbenikom in družbo. Položaj ustanovitelja je od dneva, ko je sprejel akt o ustanovitvi, do vpisa družbe v sodni register, enak kot pri ustanovitvi običajne družbe.

Edini ustanovitelj mora zagotoviti družbi osnovni kapital v višini 2,100.000 tolarjev, pri čemer osnovni kapital v celoti predstavlja en sam vložek. Ustanovitelj mora del kapitala zagotoviti v denarju, ostalo lahko kot stvarni vložek.

Pri enoosebni družbi je en sam družbenik, kar lahko povzroča določene težave pri upravljanju s premoženjem. Ne sme priti do mešanja premoženja od družbe in njegovega osebne premoženja. Pride lahko tudi do spregleda pravne osebnosti. Pravni posli, ki jih sklepa edini družbenik morajo biti v pisni obliki. Sklepe, ki jih sprejema družbenik, mora vpisovati v posebno knjigo sklepov in to knjigo sklepov mora potrditi notar.

1 POVEZOVANJE DRUŽB

Družbe se dandanes čedalje bolj pogosto povezujejo iz najrazličnejših razlogov. S tem se izboljšujejo boljše gospodarske možnosti in zmanjša se riziko poslovanja družbe. Povezane družbe so po naši zakonodaji *pravno samostojne družbe*.

Družbe se lahko med seboj povezujejo na naslednji možni način:

1. **HORIZONTALNO:** gre za povezavo med družbami, ki v osnovi proizvajajo enake vrste proizvodov oziroma opravljajo enake vrste storitev. Cilj te povezave je predvsem v delitvi dela, specializaciji. Prednosti te povezave so predvsem: boljša kvaliteta, novi proizvodi, večja količina proizvodov, manjši proizvodni stroški, nižje cene, večji dobiček,...
2. **VERTIKALNO:** pri tej povezavi gre za povezovanje družb, ki proizvajajo različne proizvode, vendar so ti proizvodi še vedno povezani (*po takšni združitvi potem ena družba proizvaja nek proizvod od začetka do konca*). Takšna povezave prinaša boljšo stabilnost in varnost družbe na trgu. To se doseže z jasno določenimi cilji, planom proizvodnje in samo koordinacijo poslovanja družbe.
3. **DIAGONALNO:** pri tem povezovanju gre v bistvu za povezavo med horizontalno in vertikalno povezavo (t. i. konglomeratna povezava). V ta sistem se vključijo organizacije, ki niso neposredno povezane s proizvodnjo.

Za povezane družbe se štejejo pravno samostojne družbe, ki so v medsebojnem razmerju tako:

1. da ima ena družba v drugi družbi večinski delež (**družba v večinski lasti in družba z večinskim deležem**),
Če večina deležev pravno samostojne družbe pripada drugi družbi ali če drugi družbi pripada večina glasovalnih pravic (večinski delež), se šteje ta družba za družbo v večinski lasti, druga družba pa je družba z večinskim deležem.
2. da je ena družba odvisna od druge (**odvisna in obvladujoča družba**),
Odkvisna družba je pravno samostojna družba, ki jo neposredno ali posredno obvladuje druga družba (obvladujoča družba).
3. da so **koncerenske družbe** (več o tem v nadaljevanju),
4. da sta družbi **vzajemno kapitalsko udeleženi**,
Vzajemno kapitalsko udeležene družbe so kapitalske družbe s sedežem v Republiki Sloveniji, ki so povezane tako, da vsaki družbi pripada več kot *četrtnina* deležev druge družbe.
Zakon posebej obravnava obliko **povezanih družb**, v katerih eni družbi (glavna družba) pripada 95% vseh delnic druge družbe (vključena družba). Pri tej obliki gre za dve pravno samostojni družbi, vendar v ekonomskem smislu predstavlja

vključena družba z glavno družbo ekonomsko celoto. Pri vključenih družbah je bistveno, da z vključitvijo vključene družbe v glavno vse delnice, ki niso v rokah glavne družbe, preidejo na njo z vpisom vključitve v register.

5. da so povezane s **podjetniškimi pogodbami**.

Podjetniške pogodbe so:

- *pogodba o obvladovanju*: gre za pogodbo, s katero se družba podredi vodenju družbe drugi družbi,
- *pogodba o prenosu dobička*: je pogodba, s katero se družba obveže, da svoj celotni dobiček prenese na drugo družbo.

Podjetniške pogodbe so tudi pogodbe, s katerimi se družba:

- obveže, da svoj dobiček ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno združi z dobičkom drugih družb ali posameznih obratov drugih družb, da bi se tako delil skupni dobiček (*profitna skupnost*),
- obveže, da del svojega dobička ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno prenese na drugega (*pogodba o delnem prenosu dobička*),
- obveže, da obrat svoje družbe da v zakup nekomu drugemu ali ga kako drugače prepusti (*pogodba o zakupu obrata, pogodba o prepustitvi obrata*).

Povezane družbe delimo tudi po organizacijskem vidiku:

1. koncerni

Koncern se praviloma opredeljuje kot povezovanje ene obvladujoče in ene ali več odvisnih družb pod **enotnim vodstvom** obvladujoče družbe. Bistvo koncerna je v tem, da v njem obstajajo *odvisne* in *obvladujoča družba*, ki ima odločujoč vpliv na upravljanje in vodenje odvisne družbe.

Koncern ni družba, niti posebna oblika družbe, temveč oblika povezanih družb, ki ima skupno vodstvo. Povezane družbe se imenujejo koncerenske družbe.

Poznamo tri oblike koncerna:

- **dejanski koncern**

Ta koncern tvorijo ena obvladujoča in ena ali več odvisnih družb, povezanih pod enotnim vodstvom obvladujoče družbe. Ta tip koncerna ne nastane s pogodbo, ampak na podlagi kapitalske udeležbe.

Primer: Imamo štiri družbe, družbo A, B, C in D. Družba A je obvladujoča družba, ki ima določene deleže v odvisnih družbah B, C in D. Družbe B, C in D so podrejene družbi A. Družba A ima npr. delež v družbi B (50%), v družbi C (60%) in v družbi D (80%). Vse te družbe imajo skupno vodstvo, torej se v družbi A vodi za vse družbe.

Zelo pomembno pa je varovanje interesov odvisnih družb, upnikov in zunanjih delničarjev. Pri tem je pomembno varstvo, ki temelji na:

- dolžnosti obveščanja odvisne družbe o kapitalski udeležbi,
- prepoved vplivanja obvladujoče družbe na odvisno, da bi zase opravila škodljiv posel,
- pravica odvisne družbe do nadomestila škode, ki bi ji bila povzročena z vplivom obvladujoče družbe,...

- **pogodbeni koncern**

Ta koncern tvorijo ena obvladujoča in ena ali več odvisnih družb, povezanih pod enotnim vodstvom obvladujoče družbe.

Pogodbeni koncern nastane s **pogodbo o obvladovanju**, ki dovoljuje obvladujoči družbi, da obvladuje odvisno družbo. Pogodba o obvladovanju mora biti vpisana v sodni register. Vpišeta se vrsta pogodbe in ime obvladujoče družbe. Vrsta pogodbe je t. i. podjetniške pogodbe (2 vrsti).

Primer: družba A zaupa družbi B upravljanje.

- **koncern z razmerjem enakopravnosti**

Ta koncern tvorijo pravno samostojne družbe, povezane z enotnim vodstvom, ne da bi bile pri tem družbe medsebojno odvisne.

Pri tem koncernu ni med družbami razmerja odvisnosti oziroma nadrejenosti, obstaja pa enotno vodstvo v koncern povezanih družb. Družbi sta med seboj enako močni.

2. holdingi

S holdingom razumemo trgovsko družbo, ki ima v svojih rokah večino deležev pravno samostojne družbe, s čemer mu je omogočena odločilna vloga v upravljanju, ustanavljanju in financiranju družbe. "*Čisti*" holding je podan takrat, ko se sam holding ne ukvarja z industrijsko, trgovsko ali bančniško dejavnostjo, temveč je njegov izključni promet poslovanja pridobivanje vrednostnih papirjev. Dohodki holdinga so dohodki iz dobička odvisnih podjetij. Poleg čistih holdingov so tudi *mešane holding družbe*, ki se ne ukvarjajo izključno z vlaganjem kapitala, pač pa tudi s proizvodno ali trgovsko dejavnostjo. Vodenje družb, v katerih ima holding večino deležev, ostaja ločeno.

2 GOSPODARSKO INTERESNO ZDRUŽENJE (GIZ)

Temeljna zasnova in namen GIZ je olajševanje in pospeševanje pridobitne dejavnosti svojih članov, kakor tudi izboljšanje in povečanje rezultatov gospodarske dejavnosti, vendar pa GIZ ne sme nadomestiti samo pridobitne dejavnosti. Zaradi tega je v GIZ prepovedano ustvarjati lastni dobiček. GIZ ne more biti nosilec lastnih podjetniških dejavnosti, temveč se njegova dejavnost omejuje na kooperativne cilje in interese članic.

USTANOVITEV GIZ

Gospodarsko interesno združenje lahko ustanovita **dve ali več** fizičnih oziroma pravnih oseb. Ustanoviteljstvo ni omejeno samo na gospodarske družbe, čeprav bodo GIZ praviloma ustanavljale družbe, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo. Ustanovitelj je lahko tudi podjetnik posameznik.

Gospodarsko interesno združenje se ustanovi s pogodbo, ki mora biti sklenjena v pisni obliki in v obliki notarskega zapisa. V pogodbi so navedene temeljne statusne značilnosti, zlasti pa:

- ime GIZ,
- imena ali firme članov združenja,
- ali je GIZ ustanovljeno za določen ali za nedoločen čas,
- cilj in dejavnost združenja.
- sedež združenja.

GIZ se ustanovi lahko brez osnovnega kapitala.

GIZ se torej ustanovi s sklenitvijo pogodbe in **vpisom v sodni register**, pri čemer pridobi tudi lastnost **pravne osebe**.

CILJ GIZ

Cilj GIZ je:

1. olajševati in pospeševati pridobitno dejavnost svojih članov,
2. izboljšati in povečati rezultate te dejavnosti.

Po zakonu GIZ ne sme ustvarjati lastnega dobička.

UPRAVLJANJE GIZ

Obvezen organ gospodarskega interesnega združenja je **skupščina** in **uprava**. Ostale organe se lahko določi z ustanovitveno pogodbo.

SKUPŠČINA

Skupščina je najvišji organ, pristojen za sprejemanje vseh bistvenih odločitev zaradi uresničevanja skupnih ciljev, zlasti o prenehanju oziroma nadaljevanju, če je bilo združenje ustanovljeno za določen čas. Ostale značilnosti delovanja skupščine se določi z ustanovitveno pogodbo. Član skupščine lahko glasuje po pooblaščenju. Odločitve pa se sprejema s soglasjem vseh članov, če ni drugače določeno. Po zakonu ima **vsak član en glas**, če v pogodbi ni drugače določeno.

UPRAVA

Uprava vodi in organizira delo. V upravi je lahko ena ali več oseb. Član uprave je lahko tudi pravna oseba, s tem, da je potrebno imenovati predstavnika. Praviloma člane uprave imenuje skupščina.

Nadzor nad poslovanjem GIZ opravljajo revizorji, ki so lahko samo fizične osebe. Ustanovitvena pogodba mora podrobneje določiti imenovanje revizorjev.

V pravnem prometu GIZ kot pravna oseba odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Odgovornost članov je osebna, neomejena in solidarna v razmerju med člani ter subsidiarna do upnikov družbe.

PRENEHANJE GIZ

Gospodarsko interesno združenje preneha zaradi:

- preteka časa,
- uresničitve ali ugasnitve cilja združenja,
- sklepa članov,
- sodne odločbe.

V Republiki Sloveniji se lahko ustanovi tudi **Evropsko gospodarsko interesno združenje**. EGIZ pridobi lastnost pravne osebe in se vpiše v sodni register v RS.

3 STATUSNO PREOBLIKOVANJE DRUŽB

Družba se lahko statusno preoblikuje:

1. z združitvijo,
2. z delitvijo,
3. s prenosom premoženja,
4. s spremembo pravnoorganizacijske oblike (preoblikovanje družbe).

3.1 ZDRUŽEVANJE DRUŽB

Pod to statusno spremembo spadata dve možni varianti, kot sta:

- **pripojitev** in
- **spojitev**.

Pripojitev je prenos premoženja ene ali več družb na drugo gospodarsko družbo. Prva družba preneha obstajati, ne da bi se opravil likvidacijski postopek in razdeli se premoženje med delničarje. Družba, na katero se prenaša premoženje, mora opraviti povečanje osnovnega kapitala za vrednost prenesenega premoženja.

Spojitev pa je prenos premoženja na novo ustanovljeno družbo, ki se v ta namen posebej na novo ustanovi. Ko se prenese premoženje na novo ustanovljeno družbo ostale družbe prenehajo obstajati.

Združitev (prijitev ali spojitev) se opravi:

- s prenosom premoženja na drugo družbo ali
- z ustanovitvijo nove družbe.

3.1.1 Združitev delniških družb

PRIPOJITVE DELNIŠKIH DRUŽB

Pripojitev se opravi s prenosom celotnega premoženja ene ali več delniških družb (**prevzeta družba**) na drugo delniško družbo (**prevzemna družba**). Prijitev se opravi na podlagi pogodbe o prijivitvi. Pogodba o prijivitvi mora vsebovati:

- firmo in sedež vsake družbe, ki je udeležena pri prijivitvi,
- dogovor o prenosu celotnega premoženja vsake prevzete družbe na prevzemno družbo,
- razmerje, v katerem se zamenjajo delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe (menjalno razmerje),
- opredelitev trenutka, od katerega začnejo veljati za preneseno premoženje, ki je last delničarjev prevzete družbe, delnice prevzemne družbe,...

Naslednja faza je izdelava **poročila o pripojitvi** delniških družb. V pogodbi se določi razloge za pripojitev, predvidene posledice, še posebej pomembno je opredelitev menjalnega razmerja delnic. Ko je poročilo pripravljeno, ga pregleda revizor. Pripojitvena pogodba pa začne veljati, ko jo potrdi skupščina družb, ki se združujejo. Vse družbe, ki se pripojijo se morajo vpisati tudi v sodni register. Ko se družbe registrirajo to pomeni tudi prenos premoženja iz prevzetih družb na prevzemno družbo. Z registracijo delničarji prevzemnih družb postanejo delničarji prevzetih družb.

SPOJITEV DELNIŠKIH DRUŽB

Za spojitev delniških družb veljajo enake določbe kot za pripojitev. Novoustanovljena družba velja za prevzemno družbo. O spojitvi se sme sklepati, če vsaka od družb, ki se spajajo, vpisana v registru najmanj dve leti.

Tako kot pripojitev morajo tudi spojitev potrditi skupščine sodelujočih družb. Poleg tega morajo potrditi še statut novoustanovljene družbe ter imenovanje organov nove družbe.

3.1.2 Združitev komanditnih delniških družb in delniških družb

Komanditne delniške družbe se lahko združijo (pripojijo ali spojijo) med seboj. Prav tako se lahko združi ena ali več komanditnih delniških družb z delniško družbo ali ena ali več delniških družb s komanditno delniško družbo.

3.1.3 Združitev družb z omejeno odgovornostjo

Družba z omejeno odgovornostjo se lahko združi (pripoji ali spoji) z drugo kapitalsko družbo (d.d. ali k.d.d.).

Če se d.o.o. pripoji d.d., dobijo došednji družbeniki d.o.o. za preneseni del premoženja **delnice** delniške družbe. Če se d.o.o. združuje z delniško družbo, mora le-ta biti v sodni registre vpisana najmanj dve leti.

3.2 DELITEV DRUŽB

Pri tem statusnem preoblikovanju družb gre za delitev kapitalskih družb bodisi z **razdelitvijo** bodisi z **oddelitvijo**.

Razdelitev se opravi s hkratnim prenosom vseh delov premoženja prenosne družbe, ki z razdelitvijo preneha, ne da bi bila opravljena njena likvidacija bodisi:

- na nove kapitalske družbe, ki se ustanovijo zaradi ustanovitve (*razdelitev z ustanovitvijo novih družb*), bodisi
- na prevzemne kapitalske družbe (*razdelitev s prevzemom*).

Oddelitev se opravi s prenosom posameznih delov premoženja prenosne družbe, ki z oddelitvijo ne preneha, bodisi:

- na nove kapitalske družbe, ki se ustanovijo zaradi oddelitve (*oddelitev z ustanovitvijo novih družb*), bodisi
- na prevzemne kapitalske družbe (*oddelitev s prevzemom*).

3.2.1 Delitev z ustanovitvijo novih družb

Gre za postopek, v okviru katerega družba preneha (ne gre za likvidacijo), prenese na več kot eno novoustanovljeno družbo vsa svoja sredstva in obveznosti, v zameno za to pa delničarji družbe, ki se deli, dobijo delnice novoustanovljenih družb.

Uprava prenosne družbe mora sestaviti **delitveni načrt**. Ta načrt mora vsebovati:

- firmo in sedež prenosne družbe,
- predlog statuta novih družb,
- razmerja, v katerem se zamenjajo deleži prenosne družbe za deleže posamezne nove družbe (menjalno razmerje),...

3.2.2 Delitev s prevzemom

Delitev s prevzemom je postopek, v okviru katerega družba, ki preneha obstajati, ne gre pa v likvidacijo, prenese svoja sredstva in obveznosti na več kot eno družbo, v zameno za to delničarji družbe, ki se deli, dobijo delnice družb, na katere se prenese premoženje družbe, ki je predmet delitve.

Ta delitev se opravi na podlagi pogodbe o delitvi in prevzemu, ki mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa.

ZDRUŽITEV IN DELITEV OSEBNIH DRUŽB

Za združitve in delitve, pri katerih so udeležene osebne družbe, se smiselno uporabljajo določbe zakona o združitvah in delitvah, pri katerih so udeležene d.o.o.

Za sklep o združitvi oziroma delitvi je potrebno soglasje osebno odgovornih družbenikov v osebni družbi ter soglasje družbenikov v kapitalski družbi, ki bodo po združitvi oziroma delitvi odgovarjali za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem.

3.3 PRENOS PREMOŽENJA

Premoženje družbe se lahko prenese tudi na državo. Družba, ki prenaša svoje premoženje na državo je lahko:

- delniška družba,
- komanditna delniška družba,
- družba z omejeno odgovornostjo.

Premoženje se lahko prenese bodisi na Republiko Slovenijo bodisi na lokalno skupnost Republike Slovenije.

Prenos premoženja na državo se opravi na podlagi veljavne pogodbe, ki jo mora potrditi skupščina družbe. Za veljavno pogodbo je potrebna tričetrtinska večina. Z prenosom premoženja družba preneha obstajati in se jo tudi izbriše iz registra.

3.4 SPREMEMBA PRAVNOORGANIZACIJSKE OBLIKE

Poznamo šest možnih sprememb pravnoorganizacijskih oblik družb (preoblikovanje družb):

1. preoblikovanje **delniške družbe (d.d.) v komanditno delniško družbo (k.d.d.)**

Za preoblikovanje je potreben sklep skupščine in pristop najmanj enega komplementarja. Za veljavnost sklepa je potrebna večina najmanj treh četrtin pri sklepanju zastopanega osnovnega kapitala. V sklepu se določi firma družbe in opredelijo spremembe, ki so nujne za izvedbo preoblikovanja. Pristop osebno odgovornih družbenikov mora biti potrjen v obliki notarskega zapisa.

Skupščini, ki sklepa o preoblikovanju, se predloži bilanca, v kateri so premoženjski predmeti in obveznosti družbe določeni z vrednostjo na dan obračuna.

Ustanovitelje zamenjajo komplementarji.

2. preoblikovanje **komanditne delniške družbe (k.d.d.) v delniško družbo (d.d.)**

Komanditna delniška družba se lahko preoblikuje v delniško družbo s sklepom skupščine ob soglasju vseh komplementarjev.

V sklepu se določi firma družbe, sestava uprave in opredelijo spremembe, ki so nujne za izvedbo preoblikovanja.

Delniška družba obstaja od vpisa preoblikovanja v register. Komplementarji se izločijo iz družbe, vendar še naprej odgovarjajo za obveznosti, ki so nastale pred vpisom preoblikovanja v register.

3. preoblikovanje **delniške družbe (d.d.) v družbo z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)**

Delniška družba, ki ima manj kot 50 delničarjev, se lahko preoblikuje v družbo z omejeno odgovornostjo na podlagi sklepa skupščine, če izpolnjuje vse pogoje za ustanovitev družbe z omejeno odgovornostjo.

Sklep o preoblikovanju morajo potrditi vsi delničarji. V sklepu se določi firma družbe in opredelijo druge značilnosti, ki so nujne za izvedbo preoblikovanja. Hkrati s sklepom o preoblikovanju je treba za vpis v register prijaviti poslovodje. Prijavi se priloži podpisan seznam družbenikov z navedbo imena, poklica in prebivališča ter njihovih osnovnih vložkov, ki ga podpiše prijavitelj. Delnice postanejo poslovni deleži.

4. preoblikovanje **družbe z omejeno odgovornostjo (d.o.o.) v delniško družbo (d.d.)**

O spremembi družbene pogodbe odločajo družbeniki d.o.o. na skupščini s tričetrtinsko večino glasov vseh družbenikov. V sklepu o preoblikovanju se določijo firma in druge spremembe družbene pogodbe, ki so nujne za izvedbo preoblikovanja. Družbeniki, ki so glasovali za preoblikovanje, se v zapisnik navedejo poimensko. Hkrati s sklepom o preoblikovanju je treba za vpis v register prijaviti člane uprave. Poslovni deleži postanejo delnice.

5. preoblikovanje **komanditne delniške družbe** (k.d.d.) v **družbo z omejeno odgovornostjo** (d.o.o.)

Komanditna delniška družba se lahko s sklepom skupščine in s soglasjem vseh komplementarjev preoblikuje v družbo z omejeno odgovornostjo.

Skupščini, ki sklepa o preoblikovanju, se predloži bilanca. Če je za obračun s komplementarjem potrebna bilanca, ki je sestavljena dan pred sklepom o preoblikovanju, se predloži ta bilanca, sicer pa bilanca, ki se sestavi za čas največ šest mesecev pred sklepom o preoblikovanju, in po načelih, ki so predvidena za obračun s komplementarji.

6. preoblikovanje **družbe z omejeno odgovornostjo** (d.o.o.) v **komanditno delniško družbo** (k.d.d.)

Za preoblikovanje družbe z omejeno odgovornostjo v komanditno delniško družbo je potreben sklep skupščine družbenikov in pristop vsaj enega komplementarja. Pristop mora biti potrjen z notarsko listino.

Ustanovitelje zamenjajo družbeniki, ki so glasovali za preoblikovanje, kot tudi komplementarji. Hkrati s sklepom o preoblikovanju je treba za vpis v register prijaviti komplementarje. Komanditna delniška družba obstaja od vpisa preoblikovanja v register. Poslovni deleži postanejo delnice.

Osebne družbe se lahko preoblikujejo v kapitalske družbe le če pridobijo soglasje od svojih upnikov in ko poravnajo vse svoje obveznosti.

4 PRENEHANJE DRUŽB

Družbe, tako osebne kot kapitalske, lahko prenehajo poleg vzrokov, ki so bili navedeni ob vsaki družji, tudi z:

1. **likvidacijo** in
2. **stečajem**.

1. LIKVIDACIJA

Gre v bistvu za sklep o prenehanju družbe oziroma **sklep o likvidaciji**. Sklep o likvidaciji sprejme skupščina (d.d.), v izrednih primerih pa tudi sodišče (*to je kadar družba sama ni sposobna sprejeti sklepa o prenehanju npr. če uprava ne deluje in nihče ne skliče skupščine,...*).

Po sprejetju sklepa o likvidaciji se *sklep vpiše v register* in šele po tem dejanju se lahko začne postopek likvidacije. **Likvidacija je postopek**, v katerem se opravijo dejanja za prenehanje družbe. Cilj likvidacije je, da družba uresniči vse svoje pravice, ki jih je pridobila na kakršenkoli način med poslovanjem, in da izpolni svoje obveznosti ter se na ta način osvobodi kot nosilec pravic, obveznosti in odgovornosti. To je naloga likvidacijskih upraviteljev in cilj vseh družbenikov v postopku likvidacije. Likvidacijski postopek opravi eden ali več likvidacijskih upraviteljev. Za likvidacijskega upravitelja se lahko določi posebej za to usposobljena pravna oseba.

Družbenikom se morajo vrniti vsi predmeti, ki so jih prepustili družbi v uporabo.

Po plačilu vseh obveznosti, ki jih je imela družba, morajo likvidacijski upravitelji razdeliti preostalo premoženje družbe med družbenike v sorazmerju s kapitalskimi deleži.

Po končani likvidaciji morajo likvidacijski upravitelji prijaviti izbris družbe iz sodnega registra.

2. STEČAJ

Družba preneha s stečaj, ko zaide v finančno krizo, ko ne more več poravnati svojih obveznosti (ne plačuje delavcev,...), ko je zadolžena,... V vseh teh in tudi še v drugih primerih je edini izhod družbe, da gre v stečaj. Ko gre družba v stečaj, seveda nima dovolj sredstev, da bi poravnala vse obveznosti do upnikov in tudi do svojih družbenikov. Tako družbeniki ostanejo lahko skoraj brez vsega premoženja, ki so ga vložili v družbo.

Podjetja se lahko stečaja rešijo na dva možna načina, in sicer:

S SANACIJO PODJETJA

Sanacija podjetja je v bistvi izhod v sili, ko lahko podjetje še rešimo pred stečajem. Gre v bistvu za določene finančne, organizacijske in druge ukrepe, s katerimi se lahko reši podjetje. Na primer: finančno podpora lahko pridobimo ob banke, s tem,

da bo podjetje v prihodnosti bolje poslovalo,... Sam zakon tega postopka ne ureja podrobno, to ureja samo za banke.

S PRISILNO PORAVNAVO

Prisilna poravnava je poseben sodni postopek, ki na predlog prezadolženega dolžnika poteče pred sodiščem, z namenom da se opravi insolventnost oziroma prezadolženost dolžnika, torej iz ekonomskih razlogov, zaradi katerih preti nevarnost začetka stečajnega postopka, ki se uvede, če je stečajni dolžnik dalj časa plačilno nesposoben.

Podjetju, ki je v težavah, ni potrebno čakati, da nekdo sproži stečajni postopek, ampak lahko sami predlagajo svojim upnikom prisilno poravnavo. Pri prisilni poravnavi gre za ponudbo prezadolženega podjetja upnikom. Upnikom lahko po zakonu ponudijo npr.:

- plačilo 50% terjatev v času enega leta,
- plačilo 60% terjatev v dveh letih, ali
- plačilo vseh terjatev v treh letih.

Prisilna poravnava je postopek, ki teče pred sodiščem. Sodišče razpiše glavni nalog pred katerega pokliče vse upnike. Za prisilno poravnavo mora glasovati večina vseh upnikov, katerih terjatve presegajo polovico terjatev. S prisilno poravnavo se odpiše en del terjatev in to breme se razdeli na daljše obdobje. Če prisilna poravnava ne uspe, to pomeni, da se začne ali nadaljuje stečajni postopek. **Stečajni postopek** vodi sodišče, organi pa so:

- **stečajni senat**: vodi ga predsednik senata in je zadolžen za operativne sklepe,
- **stečajni upravitelj**: vodi podjetje v stečaju,
- **upniški odbor**: ni obvezen organ.

O začetku stečajnega postopka odloči sodišče. Sodišče v predhodnem postopku preverja ali so izpolnjeni pogoji za uvedbo stečajnega postopka. Stečajni postopek pa se ne izvede v primeru, ko ni dovolj sredstev niti za stroške sodišča.

Z uvedbo stečaja:

- preneha delovno razmerje zaposlenim, stečajni upravitelj sicer lahko s posameznimi delavci sklene določeno pogodbo o delu, da se opravijo začetni posli, ki se morajo končati,
- stečajni upravitelj poskrbi, da se unovči premoženje v celoti ali delno,
- stečajni upravitelj izterja terjatve, ki jih ima podjetje v stečaju do drugih,
- prenehajo teči zastaralni roki,
- zapadejo vse terjatve,
- družba ne sme več privilegirati upnikov in jim izplačevati karkoli,
- če bi družba v zadnjem letu pred uvedbo stečaja privilegirala upnika, se lahko ti posli spodbijajo,...

V postopku se oblikuje stečajna masa, ki se deli med upnike, ki dobijo le delež terjatev v sorazmerju z deležem.

5 BANKE IN DRUGE FINANČNE ORGANIZACIJE

5.1 BANKA SLOVENIJE, POSLOVNE BANKE IN HRANILNICE

Razvoj bančništva:

1. **obdobje centraliziranega finančnega sistema:** trajal je do leta 1954. Poleg centralne (narodne) banke smo imeli še agrarno banko, državno investicijsko banko in državno hipotekarno banko.
2. **obdobje decentralizacije:** leta 1961 je bil sprejet zakon, ki je predvideval ustanovitev komunalnih bank in hranilnic. Banke začnejo sodelovati kot neodvisne institucije, delujejo po podjetniških principih (stvari so vodili tako, da je njihovo poslovanje vodilo k čim večjemu prihodku).
3. **reforma bančnega sistema:** leta 1977 banke niso več gospodarski subjekti, ampak se jih začne obravnavati kot neke vrste servis gospodarstva. Banke definirajo kot organizacije, ki zbirajo prosta finančna sredstva, ki jih posredujejo gospodarskim organizacijam oziroma tistemu, ki jih rabi. Pride do zloma bančnega sistema. Tisti, ki je imel v banki več prometa je odločal o banki (če je večjemu podjetju zmanjkalo denarja za plače so ga morale dati banke). Banke niso bile več sposobne investirati – pride do tiskanja novega denarja, saj so bile banke brez dejanskega denarja. S tiskanjem denarja so se bankam omogočila izplačila. Gospodarska kriza 80-ih let.
4. **zakon o bančnem in kreditnem sistemu:** leta 1989 je šlo za sanacijo bank. Država je ustanovila agencijo za sanacijo bank, ki je odkupila od bank izterljive/neizterljive terjatve in agencija je sedaj sama terjala terjatve.

BANKA SLOVENIJE – centralna banka RS

Danes si v urejenih demokratičnih državah ne moremo zamisliti države brez centralne banke, ki predstavlja emisijsko in denarno politiko bančnega sistema. V tej vlogi se v Republiki Sloveniji pojavlja Banka Slovenije, njena pravna zasnova pa je vsebovana v zakonu o Banki Slovenije.

Delovanje Banke Slovenije je urejeno tudi v Ustavi Republike Slovenije, kjer 152. člen pravi "Slovenija ima centralno banko. V svojem delovanju je ta banka samostojna in odgovorna neposredno državnemu zboru. Centralna banka se ustanovi z zakonom. Guvernerja centralne banke imenuje državni zbor".

Banka Slovenije je pravna oseba javnega prava, ki samostojno razpolaga z lastnim premoženjem.

Upravo Banke Slovenije sestavljajo **guverner Banke Slovenije**, ki ima svojega namestnika. Poleg guvernerja in namestnika guvernerja so pomemben del uprave tudi **štirje viceguvernerji**

Banka Slovenije je bila ustanovljena z Zakonom o Banki Slovenije dne 25. junija 1991. Po zakonu je Banka Slovenije opredeljena kot **centralna banka Republike Slovenije s sedežem v Ljubljani**.

Banka Slovenija ima **osnovni kapital**, ki se oblikuje iz dela splošnih rezerv Banke Slovenije **v višini 2 milijard tolarjev**.

PRISTOJNOSTI BANKE SLOVENIJE

Glavni nalogi Banke Slovenije sta predvsem **skrb za stabilnost domače valute in splošna likvidnost plačevanja v državi in do tujine**. Za uresničevanje teh dveh temeljnih nalog, Banka Slovenije (**PRISTOJNOSTI Banke Slovenije**):

- uravnava količino denarja v obtoku,
- skrbi za splošno likvidnost bank in hranilnic,
- skrbi za splošno likvidnost v plačilih do tujine,
- kontrolira banke in hranilnice,
- izdaja bankovce in daje bankovce in kovance v obtok,
- predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov,
- predpisuje, organizira in usklajuje informacijski sistem, potreben za opravljanje njenih funkcij,
- opravlja posle za Republiko Slovenijo v skladu z zakonom,
- odpira račune bankam in hranilnicam,
- ureja plačilne sisteme.

ORGANI BANKE SLOVENIJE

Banka Slovenije ima dva organa, in sicer:

- **Svet Banke Slovenije**,
Svet Banke Slovenije sestavlja **devet članov**. Člani Sveta Banke Slovenije so: guverner, štiri viceguvernerji in štiri člani. Predsednik sveta Banke Slovenije je Guverner Banke Slovenije. Guverner Banke Slovenije pooblasti enega od viceguvernerjev za namestnika. Svet Banke Slovenije odloča z dvotretjinsko večino vseh svojih članov.
Viceguvernerje in člane Sveta Banke Slovenije, imenuje Državni zbor za **šest let** na predlog predsednika Republike Slovenije in so lahko ponovno imenovani.
- **guvernerja Banke Slovenije**
Guverner Banke Slovenije **vodi poslovanje in organizira delo ter zastopa** Banko Slovenije. Guverner Banke Slovenije izvršuje odločitve Sveta Banke Slovenije in izdaja posamične in splošne akte Banke Slovenije, ki niso v pristojnosti Sveta Banke Slovenije. Guverner Banke Slovenije lahko izdaja navodila za izvajanje sklepov Sveta Banke Slovenije.
Guvernerja Banke Slovenije imenuje Državni zbor za **šest let** na predlog predsednika Republike Slovenije in je lahko ponovno imenovan.

POSLOVNE BANKE

Banka je **delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji**, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev. V sodni register se ne sme vpisati ime banka ali hranilnica ter izpeljanka iz teh besed, če pravna oseba ne izpolnjuje pogojev za opravljanje bančnih storitev.

Bančne storitve so naslednje finančne storitve:

- sprejemanje depozitov ter dajanje kreditov za svoj račun,
- storitve, za katere drug zakon določa, da jih smejo opravljati samo banke,

Bančne storitve lahko opravlja le banka oziroma hranilnica, ki za opravljanje teh storitev pridobila dovoljenje Banke Slovenije.

Poleg osnovnih bančnih storitev lahko banka opravlja tudi še ostale bančne storitve, za katere mora tudi dobiti dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje teh storitev. Te storitve so lahko (*našteti* je samo nekaj storitev, vseh je okoli 14):

1. factoring,
2. finančni zakup (leasing),
3. izdajanje garancij in drugih jamstev,
4. kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov.

OSNOVNI KAPITAL IN DELNICE BANKE

Banka se lahko ustanovi **samo kot delniška družba**.

Najnižji znesek **osnovnega kapitala banke je 1.000.000.000 tolarjev**.

Delnice banke se lahko glasijo le na ime. Delnice banke morajo biti v celoti vplačane v denarju in pred vpisom ustanovitve oziroma povečanja osnovnega kapitala v sodni register. Delnice banke morajo biti izdane v nematerializirani obliki.

Tuja banka lahko v Republiki Sloveniji odpre svojo poslovalnico preko podružnice, ki so vpiše v sodni register in za opravljanje bančnih poslov mora pridobiti dovoljenje Banke Slovenije.

ORGANI BANKE

Organi banke so enaki kot pri delniški družbi, torej so organi: skupščina, uprava banke in nadzorni svet banke.

Uprava banke mora imeti *najmanj dva člana*, ki banko skupaj zastopata in predstavljata v pravnem prometu. Uprava mora voditi posle banke v Republiki Sloveniji.

NAČELA BANČNIŠTVA

1. **načelo varnosti:** nalaganj denarja je najbolj varno v banke, ker je zakonsko določeno. Banka Slovenije tudi jamči za vse vloge občanov pri bankah, ki imajo za to dovoljenje. Problem lahko nastane pri malih varčevalcih. Banka jim namenja posebno pozornost in ima tudi posebne predpise, ki določajo, kako je varovan mali varčevalec. Določeno je do katerega zneska se nekdo šteje za malega varčevalca. Banka ima oblikovane tudi posebne *rezervne fonde* za primer stečaja. Iz teh fondov se izplačajo vezave malim varčevalcem.
Banka mora oblikovati poseben *jamstveni kapital banke*. Izračuna se tako, da se sešteje celoten osnovni kapital + vse rezerve, ki jih ima banka + vse sklade, ki jih oblikuje banka. Od velikosti jamstvenega kapitala je odvisno kakšne in koliko poslov sme banka sklepati. Banka sme posameznemu kreditojemalcu dati kredit največ v višini 15% jamstvenega sklada kapitala oziroma seštevek vseh velikih kreditov (10-15%) ne sme presegati jamstvenega kapitala. Na jamstveni kapital se vežejo tudi vse aktive banke (naložbe banke v zemljišča, zgradbe, opremo, kapitalske vloge) in seštevek vseh aktiv banke ne sme presegati jamstvenega kapitala.
2. **načelo likvidnosti:** vsaka banka mora biti sposobna poravnati svoje obveznosti. Banka ne sme preseči v svojih plasmajih 16x svojega jamstvenega kapitala.
3. **načelo rentabilnosti:** banka mora poslovati z dobičkom, ker lastniki banke pričakujejo dobiček.
4. **načelo informiranosti:** banka mora o svojem poslovanju poročati javnosti. Informirati mora tudi svoje komitente. To načelo mora biti v skladu s pogoji poslovanja.
5. **načelo ekskluzivnosti:** z bančnimi posli se lahko ukvarjajo samo banke.
6. **načelo tajnosti:** se nanaša na komitente banke. Poslovanje z občani mora biti jasno, torej podatkov o posameznih strankah ne smejo javno posredovati (samo preko sodnega naloga in na zahtevo davčnega urada).

HRANILNICE

Hranilnica je samostojna finančna organizacija, ki nudi možnost varnega nalaganja prihrankov. Hranilnica lahko opravlja bančne in druge finančne storitve razen drugih finančnih storitev, ki so bile omenjene tudi pri bankah.

Za hranilnice se štejejo:

1. poštna hranilnica,
2. hranilnica,
3. hranilno kreditna služba.

Najnižji znesek **osnovnega kapitala hranilnice je 186.000.000 tolarjev.**

Hranilnica se lahko oblikuje *jot d.d.*, *d.n.o.* ali kot *d.o.o.* in za svoje delovanje mora dobiti dovoljenje poslovne banke. Za vse posle, ki jih opravlja pa mora pridobiti dovoljenje Banke Slovenije.

5.2 ZAVAROVALNICE

Zavarovanje je pomembna ekonomska institucija, s katero se po načelu vzajemnosti zagotavlja gospodarsko varstvo premoženja in oseb pred nevarnosti, k jih ogrožajo. Namen zavarovanja je odprava posledic nepredvidenih škodnih dogodkov in ustvarjanja sredstev za preprečevanje in odstranjevanje možnih nevarnosti. Tudi zavarovanje je gospodarska dejavnost, ki se opravlja zaradi pridobivanja dobička, s tem, da za to področje veljajo posebnosti, ki so urejene v posebnih zakonih.

Razvoj zavarovalništva:

1. **centralizirano obdobje:** državni zavarovalni zavod,
2. **proces decentralizacije:** po letu 1961 se ustanovljajo komunalne zavarovalne skupnosti, ki so se združevale na republiškem in nato na zveznem nivoju. Za to obdobje je bilo značilno *načelo obveznega zavarovanja družbenega premoženja in načelo teritorialnosti*.
3. **liberalizacija zavarovalništva:** leta 1965 je bil sprejet zakon o podjetjih po podjetniških principih. Potrebno je bilo odpraviti obvezno zavarovanje premoženja. Odpravi se teritorialno načelo.
4. po letu 1976 se na področju zavarovalnic sprejmejo **Temeljni zakon o sistemih premoženjskega in osebnega zavarovanja**, s katerim se v zavarovalništvo uvede samoupravljanje. Bil je izdelan sistem upravljanja zavarovalnic. Oblikovale so se območne skupnosti. Zavarovalnice so upravljali zavarovanci samo. Zavarovalnice so praviloma poslovale z izgubo.

Zakon o zavarovalnicah ureja temeljna vprašanja o ustanavljanju, preoblikovanju, nadzoru in prenehanju zavarovalnic in družb za opravljanje drugih zavarovalnih poslov ter drugih oblik organiziranosti zavarovalstva. Zavarovanje v Republiki Sloveniji je načeloma prostovoljno. V Republiki Sloveniji je danes večje število zavarovalnic (Zavarovalnica Triglav, Zavarovalnica Maribor,...). Vsako zavarovanje se klene na podlagi pogodbe, pri kateri mora biti priloženi splošni pogoji zavarovanja.

Na področju zavarovanja srečujemo več oblik organiziranosti subjektov, ki se ukvarjajo z zavarovalno dejavnostjo. To so:

1. zavarovalnice,
2. družba za vzajemno zavarovanje,
3. pozavarovalnice,
4. zavarovalni pool,
5. družbe za opravljanje drugih zavarovalnih poslov in
6. zavarovalni biro.

1. ZAVAROVALNICE

Zavarovalna delniška družba je delniška družba, ki pridobi dovoljenje **Agencije za zavarovalni nadzor** za opravljanje zavarovalnih poslov. Na splošno za zavarovalnice velja zakon o gospodarskih družbah, in sicer določbe o delniški družbi, razen nekaterih izjem, ki pa so določene v zakonu o zavarovalnicah. Zavarovalna

delniška družba **mora imeti nadzorni svet**. Zavarovalnice se lahko ustanovijo samo po simultanem (sočasnem) postopku.

Najnižji znesek **osnovnega kapitala** zavarovalne delniške družbe je enak **160.000.000 tolarjev**.

Delnice zavarovalne delniške družbe so lahko glasijo le na ime. Delnice zavarovalne delniške družbe morajo biti v celoti vplačane v denarju in pred vpisom ustanovitve oziroma povečanja osnovnega kapitala zavarovalne delniške družbe v sodni register. Delnice morajo biti izdane v nematerializirani obliki.

Za pridobitev delnic zavarovalnice, na podlagi katerih oseba posredno ali neposredno doseže ali preseže kvalificirani delež v zavarovalnici, je potrebno dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor. Oseba, ki je pridobila dovoljenje, mora za vsako nadaljnjo pridobitev delnic zavarovalnice, na podlagi katere doseže ali preseže mejo 20%, 33% ali 50% deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu zavarovalnice, ali na podlagi katerih oseba postane obvladujoča družba zavarovalnice, pridobiti dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor.

Organi vzajemne delniške družbe so **uprava**, ki mora imeti najmanj dva člana, **nadzorni svet**, ki je obvezen in **skupščino**.

2. DRUŽBA ZA VZAJEMNO ZAVAROVANJE

Družba za vzajemno zavarovanje je posebna družba, ki ima status pravne osebe in, ki opravlja posle po **načelu vzajemnosti**. Ta družba se loči od drugih zavarovalnic, ki so organizirane kot delniške družbe, po tem, da ima obvezno v firmi okrajšavo **d.v.z.** (*družba za vzajemno zavarovanje*). Člani družne ne odgovarjajo za obveznosti družbe za vzajemno zavarovanje.

Družba za vzajemno zavarovanje se ustanovi tako, da ustanovitelji sprejmejo in podpišejo statut in vplačajo ustanovni kapital. Družba se mora tudi vpisati v sodni register.

Pri družbi za vzajemno zavarovanje je sistem plačevanja letnih pristojbin bistveno drugačen. Člani družbe plačujejo letne akontacije in če se na koncu leta ugotovi, da izplačane premije ne zadoščajo za poravnanje obveznosti, se s statutom določi izplačilo k zavarovalnim premijam.

Organi družbe so uprava, nadzorni svet in skupščina članov.

3. POZAVAROVANICE

Pozavarovalne posle opravljajo pozavarovalnice, ki se oblikujejo kot d.d. in za pozavarovalnice veljajo določila, ki se nanašajo na zavarovalnice. **Pozavarovanje** je zavarovanje presežkov iznad stopnje lastnega izravnavanja nevarnosti ene zavarovalnice pri drugi zavarovalnici.

4. ZAVAROVALNI POOL

Dve ali več zavarovalnic lahko ustanovi pool za opravljanje poslov premoženjskega in osebnega zavarovanja oziroma pozavarovanja. Pool se ustanovi s pogodbo. Vlada Republike Slovenije lahko predpiše, za katere nevarnosti se mora obvezno ustanoviti pool (npr. Pool za zavarovanje jedrskih nevarnosti,...).

5. DRUŽBA ZA OPRAVLJANJE DRUGIH ZAVAROVALNIH POSLOV

Družba za opravljanje drugih zavarovalnih poslov (zavarovalne agencije) se organizirajo v eni od možnih statusnih oblik (bodisi osebne ali kapitalske družbe, lahko tudi kot s.p.). Pod druge zavarovalne posle se štejejo posredovanje in zastopanje pri zavarovanju, snemanje rizikov, obravnavanje in ocenjevanje škod,...

6. SLOVENSKI ZAVAROVALNI BIRO

Zavarovalnice, ki delujejo v Republiki Sloveniji, se združujejo v gospodarsko interesno združenje (Slovenski zavarovalni biro), ki opravlja posle, predvidene s sprejetimi mednarodnimi sporazumi o zavarovanju lastnikov motornih vozil proti odgovornosti. Gre za sistem zelene karte. Biro je pravna oseba, ki mora biti vpisana v sodni register, drugače pa zanj veljajo enaka pravila kot pri gospodarskem interesnem združenju (GIZ).

5.3 ZADRUGE

Pojem zadruga, njeno organizacijo, postopek ustanavljanja in prenehanja ter način upravljanja ureja zakon o zadrugah.

Zadruga je organizacija vnaprej nedoločenega števila članov, ki ima namen pospeševati gospodarske koristi svojih članov ter temelji na prostovoljnem pristopu, svobodnem izstopu, enakopravnem sodelovanju in upravljanju članov. Zadrugo lahko ustanovijo **tri ali več** fizičnih oziroma pravnih oseb. Zadruga se ustanovi *z aktom o ustanovitvi*, ki vsebuje imena in naslove oziroma sedeže ustanoviteljev, podpisi vseh ustanoviteljev,... Obvezni del akta so združna pravila, ki urejajo firmo in sedež zadruga, dejavnost zadruga, pogoje za sprejem v članstvo, odpovedni rok, razlogi izključitve, delež, ki ga mora vsak član plačati (obvezni delež), rok in način plačila najmanj polovice obveznega deleža,...

Ustanovitelji zadruga postanejo člani zadruga s podpisom akta o ustanovitvi.

Organi zadruga so:

- **občni zbor:** odločajo o najpomembnejših zadevah
- **predsednik zadruga:** je zastopnik zadruga, podpisuje pogodbe in prevzema obveznosti. Če nimamo upravnega odbora ima tudi pristojnosti le-tega.
- **nadzorni odbor** ali najmanj enega preglednika: ima pristojnost nadzora. Pregleda letno poročilo in o tem poroča na občnem zboru.

Zadruga, ki ima deset oziroma več članov, ima tudi **upravni odbor**.

Če združna pravila tako določajo, ima zadruga lahko tudi **direktorja** in druge organe.

6 VIRI IN LITERATURA

- Ivanjko Šime, Kocbek Marijan: **Pravo družb** – statusno gospodarsko pravo. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1996.
- Bohinc Rado, Bratina Borut, Pivka Hilda Marija: **Pravo gospodarskih družb**. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 1999.
- zapiski predavanj: mag. Niko Abrahamsberg.
- zapiski vaj: mag. Tina Eržen.
- Zakon o gospodarskih družbah
- Zakon o sodnem registru
- Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence
- Zakon o varstvu konkurence
- Zakon o Banki Slovenije
- in še nekateri ostali zakoni.

PRILOGA: primerjava družb in s.p.-ja po statusnih značilnosti med seboj

	vrsta	nastanek	osnovni kapital	družbeniki	firma	odgovornost	organi družbe/ zastopanje
s.p.	ni družba	mali s.p. se vpiše v register pri DURS-u, srednji in veliki s.p. pa v sodni register	ni predpisano	ena fizična oseba	obvezno mora vsebovati ime in priimek podjetnika	podjetnik odgovarja z vsem svojim premoženjem	sam podjetnik
d.n.o.	osebna družba	družbeniki sklenejo pogodbo o ustanovitvi družbe	ni predpisano	dve ali več oseb	priimek vsaj enega družbenika in če jih je več navedbo "in ostali"	družbeniki odgovarjajo z vsem svojim premoženjem	družbo zastopajo vsii družbeniki , vsak družbenik ima pravico in obveznost posloводства
k.d.	osebna družba	družbeniki sklenejo pogodbo o ustanovitvi družbe	ni predpisano	dve ali več oseb, najmanj 1 komplementar in 1 komanditist	priimek vsaj enega komplementarja, imena komanditistov ne sme biti	komplementar odgovarja z vsem svojim premoženjem, komanditist le z vložkom	vse posle vodi komplementar , komanditist pa ne
d.d.	kapitalska družba	družba se ustanovi z ustanovitveno pogodbo (STATUT)	osnovni kapital je 6.000.000 SIT , ki je razdeljen na delnice, nominalni znesek delnice je 1000 SIT	en ali več fizičnih ali pravnih oseb	svobodna izbira imena firme, obvezna je označba da gre za delniško družbo (d.d.)	delničarji za obveznosti družbe ne odgovarjajo, družba z vsem svojim premoženjem	uprava, skupščina in nadzorni svet (ni obvezen), uprava je pod nadzorom nadzornega sveta
d.o.o.	kapitalska družba	družba se ustanovi z družbeno pogodbo	osnovni kapital je 2,100.000 SIT , ki je razdeljen na osnovne vložke, najmanjši osnovni vložek je 14.000 SIT	ena ali več fizičnih ali pravnih oseb	svobodna izbira imena firme, obvezna je označba da gre za družbo z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)	družbeniki ne odgovarjajo, družba odgovarja neomejeno	skupščina, nadzorni svet (ni obvezen) in posloводство , poslovodje/direktorji nadzorujejo nadzorni svet

OSNOVNI KAPITAL: *zavarovalnice* 160 milijonov SIT, *banke* 1 milijarda SIT, *hranilnice* 186 milijonov SIT

